ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Γ. ΡΑΛΛΗΣ

Ἐπιφανέστατον ὁμήλικα ὁ Δημήτριος Ράλλης ἔχει τὸν Συνταγματικὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀμφότεροι εἰσῆλθον εἰς τὴν ζωὴν τῷ 1844. Καὶ ἂν οἱ κατὰ τὴν γέννησιν τῶν θνητῶν οἰωνοὶ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τοῦ βίου αὐτῶν, πάντως ἡ σύμπτωσις αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ βίου τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τρίτου κόμματος, ὅστις σήμερον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ ἀγνότερος παρ' ἡμῖν θιασώτης τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. Ὁ Ράλλης εἶνε ἀληθὲς ὅτι προωρίσθη μετὰ πάσης ἐπιμελείας διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν στάδιον, ἀλλ' ἀντήλλαξε τὴν ἕδραν τοῦ Ἐμπορικοῦ Δικαίου πρὸς τὸ βουλευτικὸν ἑδώλιον καὶ ἂν ἡ Ἐπιστήμη ἀπώλεσεν ἐπιφανῆ ἱεροφάντην, ἐκέρδισεν ἡ Πολιτικὴ λάτρην ὑπέροχον. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς διαφθορᾶς τῶν χαρακτήρων, ἣν ἡ γόησσα αὕτη ἐν Ἑλλάδι ἀπειργάσατο, ὁ Δημήτριος Ράλλης ἀποτελεῖ ἀξιοθαύμαστον ἐξαίρεσιν. Ἀλύγιστος τὸν χαρακτῆρα καὶ ἀκατάβλητος τὸ ψυχικὸν σθένος, δὲν ὑπεδουλώθη ὑπὸ τῶν θελγήτρων τῆς Κίρκης ταύτης τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ ὡς ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐν τῷ πολιτικῷ ἡ ἀρχαϊκὴ τοῦ ἀνδρὸς εὐθύτης ἐπέπλευσεν εἰς πᾶσαν τριακυμίαν. Ἐλέχθη περὶ τοῦ Ράλλη ὅτι πολλάκις ἔχει τι τὸ σκαιόν, ἀλλ' οἱ γνωρίζοντες τὴν γοητείαν ἣν ἀσκεῖ ἐπὶ τῶν ἐρχομένων εἰς συνάφειαν μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἄφογον εὐγένειαν τρόπων ἐν ταῖς κοινωνικαῖς του σχέσεσιν ἐννοοῦσι καλῶς, ὅτι σκαιότης ἀπεκλήθη, εὐφήμως ἴσως, ἡ ἀκαμψία τοῦ χαρακτῆρός του. Οἱ πολιτικοί του ἀντίπαλοι ὑπεστήριξαν πολλάκις, ὅτι ὁ Ράλλης κατέστη τόσον δημοφιλής, διότι δείκνυται ἐνδοτικὸς πρὸς τοὺς φίλους του. Καὶ ὅμως εἶνε ἀλήθεια ἀναμφισβήτητος, ὅτι ἂν ὑπάρχῃ ἐν Ἑλλάδι εἷς πολιτευόμενος πατάξας ἀνενδότως τὴν συναλλαγήν, οὗτος εἶνε ὁ Δημήτριος Ράλλης. Σεμνός, χρηστὸς καὶ μετριόφρων, ὡς ὀλίγιστοι Ἕλληνες, ἀπορεύγει τὴν ἐπίδειξιν, ὅσον οὐδεὶς τῶν συγχρόνων πολιτευτῶν. Ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτὸν μὲ ἔκτακτον διαύγειαν νοὸς καὶ ὀξύτητα ἀντιλήψεως, συνεκέρασε δὲ πρὸς τὴν ταχύτητα ταύτης βάθος κρίσεως· ἀλλ' οὗτος οὐδέποτε μετεχειρίσθη τὰ πολύτιμα ταῦτα τῆς Θείας Προνοίας δῶρα, ὅπως ἀνέλθῃ προώρως ἢ ἀποτόμως. Τὴν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ ὑπέροχον θέσιν του ἐδημιούργησαν αὐτῷ ἀληθῶς τὰ ἔκτακτα χαρίσματά του, ἀλλὰ καίτοι ἐθεωρήθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ πολιτικοῦ του σταδίου ὡς δύναμις, ἀκόμη καὶ ὅταν ἦτο μόνος καὶ ἄνευ ὀπαδῶν ἐν τῇ Βουλῇ, ἀπέφυγεν ἐν τούτοις ἐπὶ μακρὸν νὰ προβάλῃ ἀξιώσεις ἀρχηγίας ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας αὐτῶν. Ἂν δὲ πρό τινων ἐτῶν ἀνεκηρύχθη ἀρχηγὸς πολιτικῆς ὁμάδος καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὁ ἀνὴρ τοῦ μέλλοντος, πάντως δὲν ἐπεδίωξεν αὐτὸς τὴν ἀνακήρυξιν, ἀλλ' ὡρίμασεν αὕτη ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων καὶ ὀφείλεται κυριώτατα εἰς τοὺς κοινοβουλευτικοὺς ἀγῶνας τοῦ ἀνδρός. Βεβαίως ὁ Ράλλης εἶνε ἀνὴρ φιλόδοξος, διότι εἶνε φύσει ἀρχικός, ἀλλ' ἡ φιλοδοξία του εἶνε ἐστερημένη πάσης χροιᾶς φιλοπρωτίας. Τοὺς ἀκολουθοῦντας τὰς ἀρχάς του βουλευτὰς θεωρεῖ μᾶλλον συνεργάτας ἢ ὀπαδούς. Κάτοχος τῆς κοινοβουλευτικῆς τακτικῆς, ὅσον τοὐλάχιστον οἱ δύο ἄλλοι μόνον ἐν τῇ Βουλῇ κομματάρχαι, εἰμὴ ἐν πολλοῖς καὶ αὐτῶν ὑπέρτερος, ἐπέτυχε πολλάκις νὰ παρασύρῃ τὴν πλειονοψηφίαν εἰς ἀποράσεις ἃς ὁ ἴδιος ἐκ τοῦ προχείρου συνέλαβεν, ἢ νὰ διασπάσῃ αὐτὴν ἐκλέγων τὴν ψυχολογικὴν στιγμήν. Καὶ εἶνε γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν κοινοβουλευτικὴν ἡμῶν ἱστορίαν, ὅτι ἡ διάσπασις τῆς πλειονοψηφίας τοῦ κ. Δη-

λιγιάννη μετὰ τὸν ἀποκλεισμόν, ὀφείλεται εἰς ἀπλῆν πρότασιν ἀναβολῆς τῆς ἐκλογῆς τοῦ προέδρου τῆς Βουλῆς, γενομένην ὑπὸ τοῦ Ράλλη ἐν καταλλήλῳ στιγμῇ, διότι μετ' ἀξιοθαυμάστου ὀξύτητος διέγνωσεν, ὅτι ἡ πλειονοψηφία ἐδυσρόρει διὰ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς, ὅπως θέσῃ τὴν ἰδίαν ὑποψηφιότητα διὰ τὴν προεδρίαν.

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς δύο ἄλλους πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς δὲν εἶνε ὀπαδὸς τῆς μακρηγορίας. Οἱ λόγοι του εἶνε συνεπτυγμένοι καὶ πλήρεις διαυγείας, χαρακτηρίζει δ' αὐτοὺς γοργότης φράσεως καὶ ἔκτακτος κομψοέπεια. Δὲν ἐπιτηδεύει πομπῶδες ὕφος, ἐπιζητεῖ δὲ τοὐναντίον ἀγαστὴν βραχυλογίαν, καὶ γνωρίζει νὰ προσδίδῃ εἰς τὰς ἀγορεύσεις του φυσικόν τινα τύπον πείθοντος ὀρθοῦ λόγου. Ἐξ ἴσου ὁρμητικὸς εἰς τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἕτοιμος εἰς τὴν ἀπάντησιν ἐκράτησε πολλάκις τὴν συζήτησιν μόνος κατὰ πλειονοψηφίας συμπαγοῦς καὶ ἐπιβλητικῆς. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἐνίοτε θυσιάζει εἰς τὴν εὐφυολογίαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐπιχειρήματος, ἀλλὰ τὸ σφάλμα δὲν εἶνε ἐπίκτητον. Ἠταίει ἡ φύσις, ἥτις τὸν ἐπροίκισε μὲ χαρακτῆρα εὔθυμον καὶ πνεῦμα σπινθηροβολοῦν.

Ὡς κυβερνήτης εἶνε ἀνὴρ ἀρχαϊκῆς αὐστηρότητος, ἀξιοπρεπὴς καὶ φιλεργός, ἔχων μεγάλην αὐτοτέλειαν καὶ πολλὴν πρωτοτυπίαν. Ἐνῶ δὲ εἶνε ἀναμφισβητήτως ὁ ἀπολαμβάνων τῆς μεγίστης ἐν Ἑλλάδι μεταξὺ τῶν ἐκλογέων δημοτικότητος, οὐδέποτε ὡς ὑπουργὸς διανέμει παροχὰς πρὸς αὐτούς. Ἡ ἐκλογική του δύναμις εἶνε ἀκατάβλητος καὶ ὅμως οὔτε ἐδημιουργήθη οὔτε διετηρήθη διὰ παροχῶν τῆς ἐξουσίας. Δεκαετίαν ὅλην ἐκτὸς αὐτῆς ἐπολεμήθη, καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰς δύο τελευταίας ἐκλογάς, λυσσωδῶς ὑφ' ὅλων τῶν κομμάτων καὶ ὅμως ἐξελέγη πάντοτε βουλευτής. Ἡ δύναμις αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ἀνεξήγητον ἐκεῖνο χάρισμα τοῦ σαγηνεύειν τὰ πλήθη, ὅπερ κέκτηται εἰς μέγαν βαθμόν, ἀλλ' οὐχ ἧττον καὶ εἰς ὑπηρεσίας, ἃς προσφέρει διαρκῶς εἰς τοὺς ἐκλογεῖς του ὡς δικηγόρος ἀμισθί. Θυσίας τοιαύτας πολλὰς δύναται νὰ προσκομίσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐπιρροῆς του, ἀλλ' οὐδέποτε θὰ συγκατατεθῇ νὰ θυσιάσῃ ἔστω καὶ μίαν τρίχα ἐκ τῶν Δημοσίων χάριν αὐτῆς.

Πρωτότυπος ἐν τῇ συλλήψει τῶν ἰδεῶν, εἶνε καὶ λίαν καινοτόμος ἐν τῇ διατυπώσει αὐτῶν. Ἔχει ἀναμορφωτικὰς ἰδέας περὶ πάντων τῶν κλάδων τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἀποκρούει πᾶσαν μεταρρύθμισιν μὴ βασιζομένην ἐπὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. Θαυμαστὴς αὐτοῦ ἔνθερμος ποθεῖ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Κοινοβουλίου εἰς ἐμπρέπουσαν περιωπήν. Φρονῶν ἀκραδάντως, ὅτι ἡ πρωθυπουργικὴ δικτατορία διέφθειρε τὸν χαρακτῆρα τοῦ πολιτεύματος, φιλοδοξεῖ νὰ ἐπικρατήσῃ ποτὲ τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀποδώσῃ τὴν αὐτοτέλειαν εἰς τοὺς κεκλημένους, ἵνα βουλεύωνται καὶ οὐχὶ νὰ διοικῶσι καὶ θυσιάσαντας μέχρι τοῦδε χάριν συμμετοχῆς εἰς τὴν διοίκησιν τὴν βουλευτικὴν αὐτῶν ὑπόστασιν.

Τῆς νέας Κυβερνήσεως ἂν δὲν εἶνε ἡ κεφαλὴ εἶνε ὅμως ἀναμφηρίστως ἡ ψυχή. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην δύναμιν, ἣν ἐπ' ἐσχάτων ἀπέκτησε διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ του προγράμματος. Ἀντιμετωπίσας τὴν ἀπαισιοδοξίαν τῶν θιασωτῶν τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ ἀμειλίκτως πολεμήσας τὸ κρατοῦν σύστημα δημοσιονομίας ἀνέπτυξεν ὁλόκληρον πρόγραμμα οἰκονομικῶν μεταρρυθμίσεων, ἀφ' ὧν ἐλπίζει τὴν οἰκονομικὴν σωτηρίαν τοῦ Τόπου. Τὸ οἰκονομικόν του σύστημα ἑδράζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὅτι ἡ χώρα ἐπαρκεῖ διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ ἐκ τῶν πόρων αὐτῆς εἰς πλήρωσιν πασῶν τῶν ὑποχρεώσεων καὶ ἀναγκῶν της, ἀλλ' ἡ ἐπίτευξις τοῦ προβλήματος συνδέεται πρὸς ὁλόκληρον σειρὰν μεταρρυθμίσεων, ὧν βάσις εἶνε αἱ αὐστηρόταται οἰκονομίαι. Τὸ πρόγραμμα τοῦ Ράλλη ἠσπάσθη τὸ Στέμμα καὶ τὸν ἐκάλεσεν εἰς ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὁμοφρονοῦντος πολιτευτοῦ, εἰς ὃν λόγῳ πρεσβείων καὶ ὑπηρεσιῶν ἀνετέθη ἡ προεδρία τῆς Κυβερνήσεως.

Θὰ ἐπιτύχῃ τὸ ἐγχείρημα; Ὑπάρχουσιν οἱ ἀμφιβάλλοντες καὶ οὐκ ὀλίγοι εἶνε οἱ διστάζοντες. Ἀλλ' ὁ Δημήτριος Ράλλης ἔχει πεποίθησιν ἐπὶ τὸ σύστημά του, ἔχει δὲ καὶ τὸ ψυχικὸν σθένος ὅπως ἐφαρμόσῃ αὐτό. Ὁ προσεχὴς χρόνος θὰ διδάξῃ ἡμᾶς, ἂν ἀρκῇ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἡ δύναμις τῆς θελήσεως καὶ ἡ στερεότης τῆς πεποιθήσεως ἐπὶ τὸ λυσιτελὲς τῶν μέτρων. Τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι διὰ τοῦ Δημητρίου Ράλλη ἐγκαινίζεται νέα τάξις πραγμάτων ἐν τῇ ἑλληνικῇ πολιτείᾳ. Ἂν δὲ τὸ νόσημα αὐτῆς ἀκριβῶς διεγνώσθη καὶ ὀρθῶς ἀποδίδεται εἰς τὴν ἔλλειψιν εἰλικρινείας καὶ ἀκαμψίας χαρακτῆρος ἀπὸ μέρους τῶν Κυβερνητῶν της, ὁ Δημήτριος Ράλλης θ' ἀποδῇ ἴσως ὁ πεπρωμένος τῆς Ἑλλάδος ἀνήρ· διότι ἀναντιρρήτως κέκτηται εἰλικρίνειαν καὶ εὐθύτητα ἡνωμένας πρὸς δύναμιν θελήσεως καὶ πρὸς ἀδάμαστον χαρακτῆρα.

Α.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΤΕΧΝΗ[1]

Α'.

Τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς διεσώθησαν εὐτυχῶς πολλὰ καὶ μεγάλα μάλιστα οἰκοδομήματα, ἀπὸ τῶν ὁποίων δύναται ὁ εἰς τὰς τοιαύτας ἐρεύνας ἐπιδιδόμενος ν' ἀρυσθῇ ἱκανὰς πληροφορίας περὶ τῆς καταγωγῆς, τῆς προόδου, καὶ τῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς διακυμάνσεων τοῦ κλάδου τούτου τῆς τέχνης. Πλεῖσται βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι πασῶν τῶν ἐποχῶν διετηρήθησαν μέχρι τῆς σήμερον ἐν πλείσταις ἐπαρχίαις τοῦ πρώην βυζαντινοῦ κράτους, μεταποιηθεῖσαι αἱ πλεῖσται καὶ ἀξιολογώτεραι εἰς μουσουλμανικοὺς ναούς, ὧν προεξέχει ἡ ἀριεροθεῖσα εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν. Διὰ τῆς μελέτης τῶν διασωθέντων τούτων ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων δύναταί τις ἀπροσκόπτως νὰ παρακολουθήσῃ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν βυζαντινῶν καθ' ἅπαντα τὸν μακρὸν βίον τοῦ κράτους ἐκείνου. Χάρις εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ χαρακτῆρος, ὃν περιεβλήθησαν αἱ βυζαντιναὶ ἐκκλησίαι, ὁρισθεῖσαι τὸ πρῶτον εἰς λατρείαν τοῦ Χριστοῦ, εἶτα δὲ εἰς λατρείαν τοῦ Μωάμεθ, ἐπροστατεύθησαν ἐν μέρει ἀπὸ τῶν βανδαλικῶν καταστροφῶν καὶ διεφυλάχθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῆς καταστρεπτικῆς τοῦ χρόνου ἐπηρείας, ἐνῷ τὰ λοιπὰ πολιτικὰ οἰκοδομήματα, αἱ μεγαλοπρεπεῖς στοαὶ εἴτε ἔμβολοι, τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων κατεστράφησαν ἄρδην.

Ἐν τῇ γραφικῇ ὅμως τῶν βυζαντινῶν ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ κενά, τὰ ὁποῖα δύσκολον ἀποβαίνει νὰ συμπληρωθῶσιν ἐξ ἀναλογίας πρὸς τὰ ὀλίγα διασωθέντα γραφικὰ ἔργα. Τὰ διασωθέντα ψηφοθετήματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ραβέννης, τῆς Τραπεζοῦντος καὶ τῆς Θεσσαλονίκης χορηγοῦσι πληροφορίας τινὰς περὶ μόνης τῆς καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ αὐθις οὐχὶ περὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Τὰ μεγαλοπρεπῆ παλάτια τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, καὶ τῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους τὰ πολυτελῆ μέγαρα ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ὁποίων ἦσαν ἐζωγραφημένοι οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ἄθλοι τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων κατεστράφησαν ἐξ ὁλοκλήρου, διὸ περὶ τοῦ εἴδους τούτου τῆς τέχνης δὲν ἔχομεν ἱκανὰ διδόμενα ὅπως σχηματίσωμεν ὀρθὴν ὁπωσοῦν καὶ ἀναμφισβήτητον κρίσιν. Αἱ διασωθεῖσαι μικρογραφίαι, αἵτινες καὶ αὗται διεσώθησαν εὑροῦσαι ἄσυλον εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία, παρέχουσιν ἡμῖν ἀσθενῆ τινα τεκμήρια ἵνα δυνηθῶμεν ἐξ εἰκασίας νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν ἀπολεσθέντων ἐκείνων ἔργων. Ἐπίσης περιγραφαί τινες πινάκων, διασωθεῖσαι ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας, αὐξάνουσι κατά τι τὰς περὶ τῆς γραφικῆς τῶν βυζαντινῶν ἡμετέρας γνώσεις, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀποδείξεις οἵας ἐπεθύμει ἡ ἡμετέρα διάνοια πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν ἡμετέρων κρίσεων.

Ἄλλως τε ὁμολογητέον ὅτι οἱ βυζαντινοὶ μετὰ πλειοτέρου ζήλου ἠσχολήθησαν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς θρησκευτικῆς ἰδίως τέχνης, μὴ ἀπομακρυνθέντες τοῦ θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος οὔτε ὁσάκις ἐπρόκειτο νὰ κοσμήσωσι διὰ μουσειωμάτων καὶ αὐτὰ τῶν αὐτοκρατόρων των τὰ πολυτελῆ οἰκήματα. Τὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος κτισθέντα ἀνάκτορα ἦσαν κατὰ τὸν ῥυθμὸν παρεμφερῆ πρὸς τὰς ἐγειρομένας ἐκκλησίας, καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ἐν ταῖς αἰθούσαις αὐτῶν ἀπαστράπτοντα ψηφοθετήματα μετεῖχον τοῦ χαρακτῆρος τῆς θρησκευτικῆς ἐκείνης τέχνης, τῆς διακοσμησάσης τὰς λαμπρὰς βυζαντινὰς ἐκκλησίας.

Β'.

Ἡ γραφικὴ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν εἶχε περιορισθῆ, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, εἰς ἀλλότρια τῆς θρησκείας θέματα. Αὕτη παρέστησεν ἐν τῇ Ποικίλῃ τῶν Ἀθηνῶν στοᾷ τὸν ἅστατον τῶν Ἀθηναίων δῆμον, ἐξιστόρησε τὴν πολύκροτον μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἀναπαρέστησε τὸν καλὸν τῆς Ἑλένης τύπον, καὶ τέλος ἐριλοπόνησε μεθ' ὑπομονῆς ἀκαταβλήτου τὸν διάσημον τοῦ Ἰαλύσου πίνακα, ἄρησεν ὅμως εἰς τὴν γλυπτικὴν κυρίως τὸ καθῆκον νὰ μεταβιβάσῃ τοὺς θεοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου εἰς τὴν γῆν. Ἄλλως τε, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Φειδίου ὑψηλὴν ὑποτύπωσιν τῆς χρυσελεφαντίνου Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, καὶ προσέτι μετὰ τὴν ἐπὶ τῶν τυμπάνων τοῦ Παρθενῶνος ἐνσάρκωσιν συμπάντων τῶν θεῶν, πῶς ἐδύνατο νὰ παλαίσῃ τοῦ Ἀπελλοῦ ἢ τοῦ Ζεύξιδος ἡ ἀβροδίαιτος γραφὶς πρὸς τὴν ἀρρενωπὸν καὶ στιβαρὰν ἐκείνου γλυφίδα;

Ἡ βυζαντινὴ θρησκευτικὴ τέχνη ἐτράπη ἀλλοίαν ὁδόν. Ἐγκαταλείψασα αὐτὴν τὴν γλυπτικήν, καθὸ μιανθεῖσαν ἐκ τοῦ πολυθεϊσμοῦ, ἐνεκολπώθη, πλὴν τινων ἀσημάντων ἐξαιρέσεων, μόνην τὴν γραφικήν, καὶ εἰς μόνην αὐτὴν ἀνέθετο τὴν παράστασιν τῶν νέων θρησκευτικῶν ἰδεῶν καὶ τῶν χριστιανικῶν ἄθλων. Εἰ καὶ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ μέχρι τοῦ ἰδεώδους καλοῦ, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀναμφισβήτητον πλεονέκτημα τῆς ἀρχαίας τέχνης, δύναται ὅμως νὰ καυχηθῇ ὅτι ἀπετέλεσεν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἰδίαν σχολὴν πρωτότυπον, ἐπιδράσασαν ἐπὶ τῆς τέχνης πολλῶν ἄλλων χριστιανικῶν λαῶν, ἄνευ δὲ ὑπερβολῆς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι καθ' ὅλον τὸν μέσον αἰῶνα ἡ βυζαντινὴ τέχνη ἔμενε κυρία τοῦ πεδίου. Ἀλλὰ καὶ ἤδη μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν, ὅτε τὰ ἔργα τοσούτων μεγάλων ζωγράφων ἐπλήρωσαν θάμβους τὸν κόσμον, ἤρχισαν πολλοὶ νὰ μελετῶσι τὴν βυζαντινὴν τέχνην, ὅπως λάβωσιν εἴτι καλὸν εὑρηται ἐν αὐτῇ εἰς παράστασιν θρησκευτικῶν ὑποκειμένων.

Γ'.

Ἡ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀναπτυχθεῖσα βυζαντινὴ τέχνη, εἰ καὶ ἔχει πολλὰ τὰ πλημμελῆ, δὲν συγγενεύει ὅμως οὔτε πρὸς τὴν τραχεῖαν καὶ ὑπερβαλλόντως μυώδη τῶν Ἀσσυρίων καὶ Μήδων, οὔτε πρὸς τὴν ἀείποτε κωμικῶς μορφάζουσαν τῶν Σινῶν καὶ Ἰαπώνων, οὐδ' ἔχει τὸ ἄμυον καὶ χαλαρόν, τὰ ἀποτελοῦντα τὸν χαρακτῆρα τῆς κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον ἀναπτυχθείσης αἰγυπτιακῆς τέχνης. Ἡ βυζαντινὴ γραφικὴ διὰ τοῦ σοβαροῦ, ἠρέμου καὶ κανονικοῦ χαρακτῆρος τῶν προσώπων, καὶ διὰ τοῦ εὐπρεποῦς καὶ κοσμίου σχηματισμοῦ τῶν εἰκονιζομένων εἶνε πλησιεστέρα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτῆς ἀνατραφεῖσα καὶ ἐν μέσῳ τῶν πολυπλήθων αὐτῆς ἐρειπίων διαβιώσασα, τῇ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς, εἰ καὶ ἐθεωρεῖτο ἀσέβεια ὁ μετὰ τοιαύτης τέχνης συγχρωτισμός. Μανθάνομεν μάλιστα ὅτι κατά τινα ἐποχὴν ἀπεπειράθη γενναίως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς τέχνης. Τοιαύτη διάθεσις ἀναφαίνεται ἐν ταῖς μικρογραφίαις τῆς ἑνάτης καὶ δεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε μετὰ τῶν ἀρχαίων προσωποποιήσεων ἐπανῆλθε καὶ ἡ καλλιτεχνικωτέρα τοῦ διαγράμματος ἐπεξεργασία, καὶ γραφικωτέρα ἡ τῆς συνθέσεως εὕρεσις.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἕτερον ῥεῦμα ἀντίθετον ὤθει τὴν χριστιανικὴν τέχνην εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὰ δόγματα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἃ ἀθελάμβανε νὰ ἐξηγήσῃ, διίσταντο ἄντικρυς ἀπὸ τῆς θεολογίας καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ πολυθεϊσμοῦ. Αἱ χαρίεσσαι μορφαὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀφροδίτης, ἢ τῆς εἰς τὰ δάση περιπλανωμένης Ἀρτέμιδος, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἥ τε

(1) Ἡ ἀνωτέρω περὶ βυζαντινῆς τέχνης πραγματεία ἐλήφθη ἐκ τοῦ ὅλου ἐκτυπουμένου συγγράμματος «Βυζαντινὴ Τέχνη καὶ Βυζαντινοὶ Καλλιτέχναι».

ἀνδρεία καὶ γυναικεία καλλονὴ ἐξεδηλοῦτο νεάζουσα καὶ σφριγῶσα, ἔδει νὰ ἐκλείψωσι τοῦ λοιποῦ. Ὁ Ζεὺς γινόμενος ταῦρος εἰς ἁρπαγὴν τῆς Εὐρώπης, ἢ καταπίπτων ὡς χρυσῆ βροχὴ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Δανάης, ἢ περιελισσόμενος ὡς κύκνος ἐν ταῖς ὠλέναις τῆς Λήδας ἦσαν θέματα ἀσεβῆ καὶ ἀκόλαστα ἵνα ληφθῶσιν ὡς τύποι τῆς χριστιανικῆς τέχνης. Ἡ νέα θρησκεία, ἧς ὁ ἀρχηγὸς εἶχεν ἀναγράψῃ ἐπὶ τῆς σημαίας του «ὁ θέλων σωθῆναι ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι», ἐθεώρησε τὰς σωματικὰς κακουχίας καὶ τὴν τελείαν ἀπὸ τῶν κοσμικῶν ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων ἀποχὴν ὡς τὸ ἰδεῶδες τῆς τοῦ ἀνθρώπου τελειότητος, διὸ καὶ ἡ τέχνη, ἡ τοιαύτην ἐξυπηρετοῦσα θρησκείαν, ὤφειλε νὰ συνουσιωθῇ μετὰ τῶν τοιούτων δοξασιῶν. Ἡ ἀπονέκρωσις τῆς σαρκὸς ἦτο τὸ σημεῖον εἰς ὃ ἀφεώρων αἱ προσπάθειαι τῶν χριστιανῶν ἠθικολόγων, ὅθεν τὰς παραστάσεις τὰς θελγούσας τὰς αἰσθήσεις ἔμελλον νὰ διαδεχθῶσιν ἕτεραι ἀποδιώκουσαι πᾶσαν ἀνάμνησιν σαρκικῆς ἡδονῆς· ἄλλως τε ἡ χριστιανικὴ τέχνη σκοπὸν εἶχε νὰ διδάξῃ, ἐνῷ ἡ ἀρχαία τέχνη ἐπεδόθη ἀκωλύτως εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ὁρατοῦ καλοῦ. Ἡ παράστασις τοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ προσηλωμένου Ἰησοῦ ἦτο ὁ ἰδεώδης χαρακτὴρ τῆς χριστιανικῆς τέχνης, ὡς ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς ἦτο ὁ ἰδεώδης χαρακτὴρ τῆς ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ πολυθεϊσμοῦ ἀναπτυχθείσης. Αἱ ἀνωτέρω χριστιανικαὶ ἰδέαι ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς ἀρχάς τινας τῆς στωϊκῆς φιλοσοφίας, ἃς ὑπερηκόντισαν οἱ ἀναχωρηταὶ καὶ οἱ μοναστικοὶ μέχρις ἀτοπίας.

Δ'.

Τοιούτων ἰδεῶν ἐμφορούμενοι οἱ χριστιανοὶ καλλιτέχναι, φυσικὸν ἦτο νὰ μὴ θηρεύσωσι τὸ καλὸν ἐν τῇ τέχνῃ, ὡς ἐθήρευσαν αὐτὸ οἱ πολυθεϊσταὶ Ἕλληνες. Ἀμφότεροι ἔζων ὑπὸ τὸν αὐτὸν οὐρανόν, ὡρίσταντο τὴν αὐτὴν τοῦ κλίματος ἐπιρροὴν καὶ εἶχον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὸν αὐτὸν τοῦ ἐδάφους σχηματισμόν, ἑνὶ λόγῳ τὸ περιέχον ἦτο τὸ αὐτό, ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι εἶχον τέλεον μεταβληθῆ, διὸ καὶ τὰ προϊόντα τῆς τέχνης καὶ πάντα τὰ τῆς διανοίας ἔμελλον κατ' ἀνάγκην νὰ λάβωσιν ἀλλοίαν μορφήν. Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία κατὰ τὰ πρῶτα ἐκεῖνα ἔτη εἶχε τὰ θέλγητρα τῆς νεότητος, οὔτε εἶχε τότε πολεμίας τὰς παρατόλμους φιλοσοφικὰς ἰδέας, αἵτινες ἐξησθένισαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τὸ κῦρος αὐτῆς. Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἡ θρησκεία, ὡς τοὐλάχιστον ἐξελάμβανον αὐτὴν οἱ τότε ἄνθρωποι, ἦτο πανίσχυρος, ἀνεμιγνύετο δὲ εἰς ἅπαντα τὸν βίον τῶν βυζαντινῶν τόν τε ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον. Αἱ δύο τεθρηλλημέναι φατρίαι τοῦ Βυζαντίου, οἱ Πράσινοι καὶ οἱ Βενέτοι, ἀγωνιζόμενοι ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις ἐπεκαλοῦντο ἕκαστοι τὴν Παναγίαν ἵνα χορηγήσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς μερίδος των. Ἡ μουσικὴ ἐν ᾗ ὑμνεῖτο ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἦτο αὐτὴ ἐκείνη ἐν ᾗ ἐχαιρετίζετο ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς προελεύσεσι καὶ λοιπαῖς τελεταῖς. Ἐν αὐταῖς ᾄσματά τινα ἐψάλλοντο εἰς ἦχον πλάγιον ἢ ἦχον βαρύν, ὡς ἐψάλλοντο κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἤχους τὰ τροπάρια τῶν διαφόρων χριστιανικῶν ὑμνογράφων ἐν τοῖς ναοῖς[1]. Ἐν ταῖς μάχαις καὶ ἐν τοῖς θριάμβοις τῶν βυζαντινῶν προεπορεύετο ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Ὁδηγητρίας, καὶ αὐτὴ ἦτο τὸ σημεῖον εἰς ὃ μετὰ πίστεως ἠτένιζον οἱ στρατοί, καὶ δι' οὗ ἤλπιζον τὴν νίκην. Οἱ αὐτοκράτορες αὐτοὶ ἐσύχναζον εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκολουθίας, ὡς γνωστὸν δὲ ὁ Λέων Σ'. ἐσφάγη ψάλλων κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὄρθρου τὴν ᾠδὴν τοῦ εἱρμοῦ οὗ ἡ ἀρχή· «Τῷ Παντάνακτος ἐξεφαύλισαν πόθῳ.» Ἦτο ἄρα φυσικὸν νὰ ἐπιθέσῃ ἡ θρησκεία ἰσχυρῶς τὴν ἑαυτῆς σφραγῖδα καὶ ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τέχνης.

Ε'.

Ἕτερος παράγων συντελέσας εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἦτο καὶ ἡ μορφή, ἣν εἶχε προσλάβῃ τὸ βυζαντινὸν πολίτευμα. Τῆς δημοκρατίας τὸ ὄνομα εἶχε πρὸ πολλοῦ λησμονηθῆ, καὶ αὐτὸ τὸ ἀριστοκρατικὸν τῆς Ρώμης πολίτευμα εἶχεν ἀπολέσῃ πᾶν θέλγητρον, ἡ δὲ Γερουσία ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐτήρει τὸ ὄνομα τῆς παλαιᾶς οὐχὶ δὲ καὶ τὴν ἰσχύν. Οὕτως ὁ τύπος τῆς πολιτείας ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην ἀνατολικώτερον χαρακτῆρα, ὃν ἐγέννησαν αἱ συνεχεῖς μετὰ τῶν ἀσιανῶν πολιτικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ ἐπιμιξίαι, ἐπερώννυον δὲ καὶ οἱ συνεχεῖς μετὰ τῶν ἀσιατικῶν λαῶν πόλεμοι. Ἡ τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου εἰσαχθεῖσα ἐν τῇ αὐλῇ ἀσιανὴ ἐθιμοταξία ἐξεθάμβου τὸν βυζαντινὸν λαόν. Τὸν βασιλέα ἱστάμενον ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ ἐπὶ θρόνου, φέροντα χρυσόπαστα, βαρέα καὶ ἄκαμπτα ἱμάτια, ὅμοια τῶν ὁρωμένων ἐν τοῖς ἀσσυριακοῖς ἀναγλύφοις, πίπτοντες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους προσεκύνουν οἱ περιϊστάμενοι. Ἐν τῇ παραδόξῳ ἐκείνῃ αὐλῇ τὰ πάντα ἦσαν συμμετρικῶς καὶ κανονικῶς διατεταγμένα, ἡ δὲ τοιαύτη ἐθιμοταξία ἐκθαμβοῦσα διὰ τὴν πολυτέλειάν της τοὺς καλλιτέχνας, ὤθει αὐτούς, φυσικῷ τῷ λόγῳ, εἰς τὴν μίμησιν. Διὸ δὲν ἐβράδυναν καὶ οὗτοι νὰ περιβάλλωσι τὸν Χριστὸν χρυσόπαστα αὐτοκρατορικὰ ἱμάτια, καὶ νὰ θέτωσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ λιθοκόλλητον στέμμα, περὶ αὐτὸν δὲ νὰ κατατάσσωσι συμμετρικῶς ἀγγέλους καὶ ἁγίους ἐν ἱκετευτικῷ σχήματι. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς θρησκείας τὰ γυμνά, τὰ ὁποῖα ἡ ἑλληνικὴ τέχνη περιέθαλψε μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ ἐν τῇ παραστάσει τῶν ὁποίων ἀπαραμίλλως ἠδοκίμησεν, ἐξωστρακίσθησαν τέλεον ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς τέχνης.

[Ἕπεται συνέχεια] ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

[1] Ἴδε Πορφυρογεννήτου Βασίλειον τάξιν.

Ο ΜΕΓΑΣ ΓΑΛΕΟΤΟΣ[1]

Δρᾶμα τοῦ **Ἰωσὴφ Ἐτσεγαράη** (José Echegaray) μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἱσπανικοῦ ὑπὸ **Δ. Βικέλα.**

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ἡ σκηνὴ παριστᾷ δωμάτιον σχεδὸν πενιχρόν. Εἰς τὸ βάθος, θύρα· δεξιόθεν τοῦ θεατοῦ ἄλλη θύρα — μία μόνη. Ἀριστερόθεν ἐξώστης. Ἐπὶ σανίδων εἰς τὸν τοῖχον ὀλίγα βιβλία. Μία τραπεζα. Ἔν καθισμα ἀναπαυτικόν. Ἡ τραπεζα πρὸς τ' ἀριστερά. Ἐπὶ τῆς τραπέζης φωτογραφία τοῦ Ἰουλιανοῦ μικρὰ ἐντὸς πλαισίου, καὶ παρ' αὐτὴν πλαίσιον τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, ἄλλα τοῦτο κενόν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης λύχνος (σβυσμένος), ἀντίτυπον τῆς Θείας Κωμῳδίας τοῦ Δαντου ἀνοικτὸν καὶ τεμάχιον χάρτου ἡμικαυμένου, πρὸς δὲ χαρτία σκορπισμένα καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦ δράματος. — Ὀλίγαι καθέκλαι. Τὰ ἐπίπλα πενιχρά, ὅσον καὶ τὸ δωμάτιον. — Ἡμέρα.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΣΕΒΗΡΟΣ καὶ ΥΠΗΡΕΤΗΣ. (Εἰσέρχονται καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τοῦ βάθους).

ΣΕΒΗΡΟΣ

Δὲν εἶναι μέσα ὁ κύριός σου;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Ὄχι, κύριε. Ἐξῆλθε πολὺ ἐνωρίς.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Δὲν πειράζει. Θὰ τὸν περιμένωμεν· διότι ὑποθέτω ὅτι θὰ ἐπιστρέψῃ ἐπὶ τέλους.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Πιστεύω. Ὁ κύριός μου εἶναι ἀκριβέστατος εἰς ὅλα του.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Καλά! Πήγαινε.

ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Εἰς τοὺς ὁρισμούς σας. Ἂν ἀγαπᾶτε τίποτε, εἶμαι ἐδῶ ἀπ' ἔξω. (*Ἐξέρχεται.*)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΣΕΒΗΡΟΣ

ΣΕΒΗΡΟΣ, παρατηρῶν τὸ δωμάτιον.

Τί ταπεινὰ ὅλα!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τί πτωχικά, δὲν λέγεις καλλίτερα;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Μία τρύπα ἐκεῖ νὰ κοιμᾶται, αὐτὸ τὸ γραφεῖον ἐδῶ, ἀπ' ἔξω τὸ ἔμβασμα, καὶ τὰ ἐμέτρησες ὅλα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ἂν ἀρχίσῃ ὁ διάβολος νὰ μετρᾷ τὰς ἀχαριστίας τῶν ἀνθρώπων, τὰ εὐτελῆ αἰσθήματα, τὰ ποταπὰ πάθη, τὰς αἰσχρὰς συκοφαντίας, δὲν θὰ ἔχῃ τελειωμόν, ὅσον γρήγορα καὶ ἂν μετρᾷ!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Αὐτὰ τὰ ἔφερε ἡ τύχη.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν εἶπες τὸ καθ' ἑαυτό ὄνομα. Ποῖος τὰ ἔφερε... ἐγὼ ἐξεύρω.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ποῖος τὰ ἔφερε; Ἐγὼ μήπως;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ σύ, — μάλιστα! Καὶ πρὸ σοῦ, ὅσοι ἀνόητοι δὲν εἶχαν ἄλλην ἐνασχόλησιν παρὰ νὰ διασύρουν τὴν τιμήν μου καὶ τὴν γυναῖκά μου. Κ' ἐγὼ ἀκόμη, ἐγὼ ὁ ὁποῖος, ζηλότυπος, ἄνανδρος, ποταπός, ἀρῆκα νὰ παραιτήσῃ τὴν στέγην μου αὐτὸς ὁ νέος... αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐφάνη τόσον ὑψηλόφρων ὅσον ἐγὼ ἀχάριστος! Δὲν βλέπεις τὴν ἐπίδειξιν τοῦ πλούτου μου; Ἡ πολυτέλεια τῆς κατοικίας μου, ἡ ἄνεσις τῆς ζωῆς μου, τὸ ἀξιόχρεων τοῦ καταστήματός μου, τὰ κεφάλαια ὅσα χαιρόμεθα, ὅλα αὐτὰ γνωρίζεις πόθεν προέρχονται;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τὸ γνωρίζω καὶ τὸ παραγνωρίζω.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἰδού, τὸ εἶπες: Παραγνώρισις! Αὐτὴ εἶναι ἡ συνήθης ἀμοιβὴ πάσης πράξεως γενναίας, πάσης ἀγαθῆς παρορμήσεως, πάσης εὐεργεσίας ἀπὸ ἀνθρωπον εἰς ἄνθρωπον, χωρὶς σάλπιγγας καὶ χωρὶς ἐπιδείξεις, ἀπὸ αἴσθημα φιλίας καὶ ἀπὸ αἴσθημα τιμῆς.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Εἶσαι ἄδικος πρὸς τὸν ἑαυτόν σου. Ἡ εὐγνωμοσύνη σου ἐπῆγε μέχρι τοῦ σημείου νὰ θυσιάσῃς τὴν τιμήν σου καὶ αὐτήν σου τὴν εὐτυχίαν. Τί ἠμποροῦσε κανεὶς ν' ἀπαιτήσῃ περιπλέον; Τί περισσότερον ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ καὶ ἕνας ἅγιος; Ἀλλὰ τὰ πάντα ἔχουν ὅριον, καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ κακά. Ὑπερήφανος αὐτός... τὸ ἔβαλε εἰς τὸ πεῖσμα... μὲ ὅλην σου τὴν ἀντίστασιν... Βέβαια... Εἶναι κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν πράξεών του, καὶ ἐν πρωΐ ἀρῆκε τὸ μέγαρόν σου, διότι ἔτσι ἤθελε, καὶ ἦλθε, ὡσὰν τὸν ἀπελπισμένον, νὰ χωθῇ εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν τρύπαν. Λυπηρὸν τὸ πρᾶγμα, ἀλλά, φίλτατέ μου, ποῖος πταίει;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὅλοι, ὅλοι ὅσοι δὲν ἐκύτταζαν τὰ ἰδικά των ἀλλὰ κατεγίνοντο νὰ διασύρουν μὲ τὴν γλῶσσάν των καὶ νὰ δακτυλοδεικτοῦν τὴν τιμήν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἄλλων. Τί τοὺς ἔμελε, εἰπέ μου, ἐὰν ἐγώ, ἐκτελῶν καθῆκον ἱερόν, εἶχα τὸν Ἐρνέστον ὡς υἱόν μου, καὶ ἐκείνη ὡς ἀδελφόν της; Ἀρκεῖ νὰ βλέπῃ κανεὶς ἕνα εὔμορφον νέον πλησίον μιᾶς νέας ὡραίας εἰς τὸ τραπέζι, εἰς τὸ θέατρον, ἢ εἰς τὸν περίπατον, διὰ νὰ ὑποθέσῃ ἄτιμα πράγματα καὶ διὰ νὰ ἐφεύρῃ σκάνδαλα; Μήπως εἰς αὐτὸν τὸν βρωμόκοσμον ὁ ἀνόσιος ἔρως εἶναι ὁ μόνος καὶ κύριος δεσμὸς μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν; Δὲν ὑπάρχει φιλία, δὲν ὑπάρχει εὐγνωμοσύνη, συμπάθεια; Ἢ εἴμεθα τοιοῦτοι, ὥστε ἡ νεότης καὶ ἡ ὡραιότης μόνον διὰ τῆς λάσπης συνδέονται; Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ἔγειναν ὅσα ὑπέθεσαν οἱ ἀχρεῖοι αὐτοί, δὲν εἶχα τὴν ἀνάγκην τῶν ἐγὼ διὰ νὰ μοῦ ἐκδικηθοῦν τὸ ἄδικόν μου. Ἔχω ἐγὼ τὰ μάτια μου νὰ βλέπω, ἔχω τὴν φροντίδα μου νὰ παρατηρῶ, καὶ διὰ νὰ ἐκδικηθῶ ἔχω τὰ χέρια μου, τὴν καρδίαν μου καὶ τὸ σπαθί μου!

[1] Ἴδε σελ. 280

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἔστω, αὐτοὶ ἔκαμαν κακὰ νὰ φλυαροῦν, ἀλλ' ἐγὼ ὁ ὁποῖος εἶμαι αἷμά σου καὶ φέρω τὸ ὄνομά σου . . . εἰπέ μου, ἔπρεπε νὰ σιωπήσω ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι βέβαια ! Ἀλλ' ἔπρεπε νὰ εἶσαι προσεκτικός, νὰ μοῦ ὁμιλήσῃς μὲ φρόνησιν, εἰς ἐμὲ μόνον, δι' αὐτὴν τὴν λυπηρὰν ὑπόθεσιν, καὶ ὄχι νὰ μοῦ ἀνάψῃς ἡφαίστειον μέσα εἰς τὸ σπίτι μου !

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἐὰν ἔσφαλα, ἔσφαλα ἀπὸ ὑπερβολὴν ἀγάπης. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀναγνωρίσω τὸ σφάλμα μου, καὶ ἂν ἀκόμη ὁμολογήσω ὅτι τὸ κακὸν τὸ ἐκάμαμεν μαζῆ ὁ κόσμος κ' ἐγώ, — ὁ κόσμος διότι ἐφευρῆκε τὸ σκάνδαλον κ' ἐγὼ διότι διέδωσα ἀνοήτως τὴν ἠχώ του, — καθόσον ὅμως ἀφορᾷ ἐσέ, Ἰουλιανέ, εἶσαι καθαρὸς καὶ ἀναμάρτητος, ὥστε ἔχε τὴν συνείδησίν σου ἀναπαυμένην καὶ ἐλαφρὸν τὸ στῆθός σου. (*Πλησιάζει πρὸς τὸν ἀδελφόν του μὲ ἐνδείξεις εἰλικρινοῦς τρυφερότητος.*)

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν ἠμπορῶ νὰ ἔχω ἐλαφρὸν τὸ στῆθός μου διότι περιέθαλψε μέσα του αὐτὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καταδικάζει καὶ ὁ νοῦς μου καὶ τὸ στόμα μου. Ναί, ἀποκρούω μὲ ἀγανάκτησιν τοῦ κόσμου τὰς συκοφαντίας. «Ψεύδονται», φωνάζω δυνατά. Καὶ μὲ χαμηλὴν φωνὴν ἐπαναλαμβάνω : «Καὶ ὅμως, ἂν ψευδόμενοι δὲν λέγουν ψεύματα ; Ἂν ἐμάντευσαν ;» Εἰς τρόπον ὥστε, εἰς αὐτὴν τὴν σύγκρουσιν ἀντιθέτων αἰσθημάτων, γίνομαι ὁ δικαστὴς τῶν ἄλλων καὶ εἶμαι ἐνταυτῷ συνένοχός των ! Καὶ τήκομαι μόνος μου καὶ πολεμῶ μὲ τὸν ἑαυτόν μου, ἡ δὲ ἀμφιβολία αὐξάνει καὶ πληθύνεται, — ἡ καρδία μου γογγύζει ἀπὸ τὸν πόνον της, καὶ τὰ φλογισμένα μου μάτια βλέπουν τὰ πάντα ἐμπρός των κόκκινα !

ΣΕΒΗΡΟΣ

Παραλογίζεσαι.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὄχι. Δὲν παραλογίζομαι. Σοῦ ἀποκαλύπτω τὴν ψυχήν μου, ἀδελφέ μου. Νομίζεις ἀρά γε ὅτι ὁ Ἐρνέστος θὰ ἔρευγε ἀπὸ πλησίον μου, ἐὰν ἐγὼ εἶχα στερεὰν ἀπόφασιν νὰ ἐναντιωθῶ καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσω ; Ἔφυγε, διότι εἰς τὰ βάθη τῆς ταραγμένης μου ψυχῆς μία φωνὴ ἐπίβουλη ἀντήχει καὶ μοῦ ἔλεγε : « Ἄφησέ του ἀνοικτὴν τὴν ἔξοδον, καὶ κλεῖσε την ἔπειτα καλά, διότι εἰς τὰ ὀχυρώματα τῆς τιμῆς εἶναι κακὸς φρουρὸς ὁποιος εὔκολα ἐμπιστεύεται! » Ἄλλην ἐπιθυμίαν εἶχα ἐντός μου καὶ ἄλλην εἰς τὰ χείλη μου. « Μὴ φύγῃς, Ἐρνέστε » ἔλεγα δυνατά, καὶ κρυφὰ ἔλεγα : « Φύγε ! » Καὶ μὲ πρόσχημα εἰλικρινείας, ἐφερόμην πρὸς ἐκεῖνον ὡς ὑποκριτὴς ἄνανδρος, ὡς ἄνθρωπος δόλιος καὶ ἀγνώμων ! Ὄχι, Σεβῆρε, οἱ τίμιοι ἄνθρωποι δὲν φέρονται μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον. (*Κάθηται, ἢ μᾶλλον πίπτει καταβεβλημένος ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴν τράπεζαν καθίσματος.*)

ΣΕΒΗΡΟΣ

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον φέρεται κανεὶς ὅταν συλλογίζεται ὅτι ἔχει γυναῖκα νέαν, ἐξόχου ὡραιότητος καὶ πνεύματος ἐξημμένου.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Μὴ τὰ λέγῃς αὐτὰ διὰ τὴν Θεοδώραν μου ! Εἶναι ὡσὰν καθρέπτης, καὶ τὸν θολόνει ἡ ἀναπνοή μας ἐὰν τὸν πλησιάσωμεν ἀπρόσεκτοι. Εἰς αὐτὸν τὸν καθρέπτην ἀντανεκλᾶτο ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου μέχρις ὅτου ὁ κακὸς ὁ κόσμος ἐπλησίασε τὰς χιλίας του κεραλάς, κεραλὰς ἐχίδνης, διὰ νὰ ἰδῇ ! Τώρα, κινοῦνται, σαλεύουν μέσα εἰς τὸ λαμπρὸν κρύσταλλον. Ἀλλ' εἶναι σκιαὶ χωρὶς σῶμα. Δὲν ἔχω παρὰ νὰ τὰς τρομάξω μὲ τὸ χέρι μου νὰ φύγουν, καὶ θὰ ἰδῇς πάλιν μέσα εἰς τὸ κρύσταλλον τὸ ἁγνὸν χρῶμα τοῦ καθαροῦ οὐρανοῦ.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τόσον τὸ καλλίτερον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλ' ὅμως ὄχι.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Πῶς ὄχι ; Τί ἄλλο θέλεις ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Θέλω πολλά ! Δὲν ἐννοεῖς ὅτι αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ πάλη, τὴν ὁποίαν σοῦ ὡμολόγησα, μοῦ μετέβαλε τὸν χαρακτῆρα εἰς χαρακτῆρα ἀντίθετον ; Τώρα ἐνώπιον τῆς γυναικός μου εἶμαι πάντοτε κατηφής, πάντοτε ἀκοινώνητος. Δὲν εἶμαι ὅπως ἤμην πρίν, καὶ προσπαθῶ εἰς μάτην νὰ γίνω καὶ πάλιν ὁ ἴδιος. Ἐκείνη δέ, βλέπει τὴν μεταβολήν μου καὶ λέγει μέσα της : « Τί ἔχει ὁ Ἰουλιανός, Θεέ μου ; Τί ἔχει ὁ ἀγαπητός μου σύζυγος : Τί ἔκαμα ἐγώ, ὥστε νὰ χάσω τὴν ἐμπιστοσύνην του ; Τί στοχασμοὶ κακοὶ τὸν βασανίζουν καὶ μοῦ τὸν ἀποσποῦν ἀπὸ τὴν ἀγάπην μου ; » Καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὑψόνεται μεταξύ μας μία σκιά, καὶ μᾶς χωρίζει, καὶ μᾶς ἀπομακρύνει βῆμα πρὸς βῆμα. Ποτὲ πλέον δὲν λέγομεν τώρα τὰ μυστικά μας, — ἔπαυσαν αἱ ἥσυχοι ὁμιλίαι μας, ἐπάγωσαν τὰ μειδιάματα, ἐπίκρανε καὶ ὁ τόνος της φωνῆς μας . . . Ἐγὼ μὲ ἀδίκους ὑποψίας, ἡ Θεοδώρα μὲ δάκρυα θλιβερά, — ἐγὼ πληγωμένος εἰς τὴν ἀγάπην μου, ἡ Θεοδώρα πληγωμένη, καὶ πληγωμένη ἀπὸ τὰ χέρια μου, εἰς τὴν γυναικείαν της ἀξιοπρέπειαν καὶ εἰς τὴν εὐαισθησίαν της ! Ἰδοὺ πῶς εἴμεθα !

ΣΕΒΗΡΟΣ

Εἴμεθα λοιπὸν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀπωλείας ! Ἀλλ' ἀροῦ βλέπεις τόσον καθαρὰ τὸ τί συμβαίνει, πῶς δὲν εὑρίσκεις τὴν θεραπείαν ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Προσπαθῶ εἰς μάτην. Γνωρίζω ὅτι ἀδίκως τὴν ὑποπτεύομαι. Περὶ τούτου εἶμαι σήμερον βέβαιος. Ἀλλὰ ποῖος μοῦ λέγει ὅτι μέχρι τέλους, καθόσον ἐγὼ χάνω ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐκεῖνος δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον κερδίζει, δὲν θὰ γείνῃ αὔριον ἀλήθεια ὅ,τι σήμερον θεωροῦμεν ὡς ψεῦδος ; (*Λαμβάνων ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Σεβῆρον καὶ ὁμιλῶν μετὰ πάθους καὶ ἐνεργείας :*) Ἐγὼ ζηλότυπος, ἐγὼ σκυθρωπός, ἐγὼ ἄδικος, τύραννος ἐγώ, — ἐκεῖνος εὐγενὴς καὶ γενναῖος, πρᾶος πάντοτε καὶ ὑπομονητικός, μὲ τὸ γόητρον τοῦ μαρτυρίου, τὸ ὁποῖον εἰς τὰ μάτια πάσης γυναικὸς ἁρμόζει τόσον εἰς ἕνα νέον εὔμορφον καὶ ἐλκυστικόν ! . . . Δὲν βλέπεις ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ἄνισον

μοίρασμα ἐκεῖνος θὰ ἔχῃ τὸ καλλίτερον μέρος, καὶ ὅτι θὰ κερδίζῃ ὅ,τι χάνω ἐγώ, χωρὶς νὰ ἠμπορῶ νὰ φέρω θεραπείαν ; Τοῦτο εἶναι τὸ βέβαιον, μὴ ἔχῃς ἀμφιβολίαν. Πρόσθεσε δὲ ὅτι καὶ εἰς τοὺς δύο των θὰ ἐπενεργῇ τὸ ἄτιμον δόλωμα τοῦ προδότου κόσμου. Μολονότι θὰ λέγουν εἰλικρινῶς : « Δὲν εἴμεθα ἐρωτευμένοι ἡμεῖς », ἄκουε ἄκουε ὅμως θὰ τὸ πιστεύσουν καὶ οἱ ἴδιοι ἐπὶ τέλους.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἀφοῦ εἶσαι καθὼς σὲ βλέπω, Ἰουλιανέ, τὸ φρονιμώτερον εἶναι ν' ἀφήσῃς τὸν Ἐρνέστον νὰ ἐκτελέσῃ ὁλόκληρον τὸ σχέδιόν του.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ὅμως ἦλθα νὰ τὸν ἐμποδίσω.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Καὶ ὅμως . . . δὲν ἠξεύρεις τί κάμνεις ! Εἶναι ἀποφασισμένος νὰ ἀπάγῃ εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμῃ καλλίτερα. Καλόν του κατευόδιον !

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ μὲ θέλεις νὰ φανῶ εἰς τὰ μάτια τῆς Θεοδώρας ἀχάριστος καὶ ταπεινὸς καὶ ζηλότυπος ; Δὲν γνωρίζεις, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ὅταν κανεὶς περιφρονῆται ἀπὸ μίαν γυναῖκα ἠμπορεῖ ἐπὶ τέλους νὰ γείνῃ ἐραστής της, ἀλλ' ἐὰν φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου θ' ἀτιμασθῇ ; Θέλεις τὴν γυναῖκά μου ν' ἀκολουθῇ μὲ στοχασμοὺς πενθίμους τὸν δυστυχῆ ἐξόριστον ; Καὶ δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἂν ἰδῶ εἰς τὰ μάγουλά της τὰ ἴχνη ἑνὸς δακρύου καὶ μόνου, καὶ σκεφθῶ ὅτι κλαίει διὰ τὸν Ἐρνέστον, θὰ τὴν πνίξω μὲ τὰ χέρια μου ! (*Ἐκτὸς ἑαυτοῦ.*)

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τότε λοιπόν, τί νὰ κάμωμεν ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Νὰ ὑποφέρωμεν ! Ἡ φροντὶς πῶς νὰ φέρῃ τὴν λύσιν τοῦ δράματος τούτου ἐναπόκειται εἰς τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος τὸ ἐγέννησε μόνον μὲ τὸ νὰ μᾶς βλέπῃ. Τόσον εἶναι τὸ βλέμμα του γόνιμον καὶ εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακόν.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Κάποιος ἔρχεται, νομίζω. (*Προχωρεῖ πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς.*)

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ (ἐξωθεν χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ)

Ὅπου καὶ ἂν εἶναι θὰ ἔλθῃ ὁ κύριός μου.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, ΣΕΒΗΡΟΣ, ΠΕΠΙΤΟΣ (εἰσερχόμενος ἐκ τοῦ βάθους τῆς σκηνῆς).

ΣΕΒΗΡΟΣ

Καὶ σὺ ἐδῶ !

ΠΕΠΙΤΟΣ

(*Κατ' ἰδίαν*) Νά τα ! Θὰ τὰ ἔμαθαν. (*Ὑψηλοφώνως :*) Ὅλοι ἐδῶ εἴμεθα λοιπόν ! Καλημέρα θεῖε, καλημέρα πατέρα. (*Κατ' ἰδίαν.*) Ἠξεύρουν βέβαια τί τρέχει. (*Ὑψηλῇ τῇ φωνῇ :*) Λοιπὸν καὶ σεῖς . . . γυρεύετε τὸν Ἐρνέστον ;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ποῖον ἄλλον θὰ γυρεύωμεν ἐδῶ ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Εἶσαι καὶ σὺ εἰς τὰ τρέχοντα ; Ἠξεύρεις τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ τοῦ τρελλοῦ ;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Τοὺς σκοποὺς του ; . . . Ἐπάνω κάτω. Ἠξεύρω . . . ὅ,τι ἠξεύρουν ὅλοι.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Λοιπὸν αὔριον θά . . .

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ὄχι. Αὔριον ἀναχωρεῖ, καὶ θέλει νὰ τελειώσῃ ἡ ὑπόθεσις σήμερον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (ἀπορῶν)

Τί λέγεις ;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἐγώ ! Λέγω ὅ,τι μοῦ εἶπεν εἰς τὴν λέσχην χθὲς βράδυ ὁ Πέπος Οὐσέδας. Καὶ εἶναι ὁ μάρτυς αὐτὸς τοῦ ὑποκόμητος Νεβρέδα. Ἂν δὲν ἠξεύρει λοιπὸν αὐτός . . . Ἀλλὰ μὲ κυττάζετε μὲ ἕνα τρόπον ! . . . Μήπως δὲν ἠξεύρετε . . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (προλαμβάνων τὸν ἀδελφόν του).

Τὰ πάντα !

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἡμεῖς . . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

(*Κατ' ἰδίαν :*) Σιώπα, Σεβῆρε ! (*Ὑψώνων τὴν φωνήν :*) Τὸ ἐμάθαμεν ὅτι αὔριον ἀναχωρεῖ καὶ σήμερον . . . παίζει τὴν ζωήν του, καὶ ἤλθαμεν, καθὼς ἦτο φυσικόν, νὰ ἐμποδίσωμεν καὶ τὴν ἀναχώρησιν καὶ τὴν μονομαχίαν.

ΣΕΒΗΡΟΣ

(*Σιγὰ πρὸς τὸν Ἰουλιανόν*). Τί μονομαχίαν ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

(*Σιγὰ πρὸς τὸν Σεβῆρον*). Δὲν γνωρίζω, ἀλλὰ θὰ μάθωμεν τώρα.

ΠΕΠΙΤΟΣ (κατ' ἰδίαν).

Καλὰ τὸ ἐκατάλαβα.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (μὲ ὕφος ἀνθρώπου καλῶς πληροφορημένου).

Τὸ ἐμάθαμεν ὅτι ὁ Ἐρνέστος καὶ ἕνας ὑποκόμης . . .

ΠΕΠΙΤΟΣ

Μάλιστα, ὑποκόμης.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Πρόκειται νὰ μονομαχήσουν. Μᾶς τὸ εἶπε ἄνθρωπος ἀξιόπιστος ὁ ὁποῖος τὸ ἐπληροφορήθη τώρα. Λέγουν ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι σοβαρόν ! . . (*Ὁ Πεπῖτος νεύει καταφατικῶς*). Ὅτι ἔγεινε μέγα σκάνδαλον . . . καὶ ἐνώπιον πολλῶν . . . (*Ὁ Πεπῖτος ἐπικυροῖ διὰ τοῦ νεύματος*). « Ψεύδεσαι ! ἐγὼ ψεύδομαι ! » καὶ ἕνα σωρὸν λόγια ! . .

ΠΕΠΙΤΟΣ (διακόπτων μὲ τὸ κῦρος ἀνθρώπου γνωριζοντος πλειότερα).

Λόγια ! . . . Καὶ ξυλοκόπημα ἀθεόφοβον !

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ποῖος μὲ ποῖον ;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ὁ Ἐρνέστος μὲ τὸν ἄλλον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (πρὸς τὸν Σεβῆρον).

Ὁ Ἐρνέστος. Δὲν μᾶς τὸ εἶπαν ; (*Πρὸς τὸν Πεπῖτον*). Τὸν ἔκαμε αὐτὸς ὁ ὑποκόμης νὰ χάσῃ

τὴν ὑπομονήν του . . . Δὲν ἠμποροῦσε πλέον . . . Αἴ; . . καὶ ἐξέσπασε ἐπὶ τέλους.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Σωστά!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν σοῦ λέγω ὅτι μᾶς τὰ εἶπαν ὅλα; Ὥστε ἡ μονομαχία εἶναι σπουδαία;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Σπουδαιοτάτη! Τὸ λέγω μὲ λύπην μου, ἀλλ' ἀφοῦ γνωρίζετε τὰ πάντα, περιττὸν τὸ μυστήριον.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Μὲ τί τρόπον; Πῶς; (*Πλησιάζουν πρὸς τὸν Πεπῖτον, μετά τινα σιωπήν.*)

ΠΕΠΙΤΟΣ (μὲ ὕφος σοβαρόν).

Μέχρι θανάτου! Καὶ ὁ ὑποκόμης δὲν τρομάζει καὶ δὲν κρύπτεται. Καὶ εἶναι ξιρομάχος περίφημος!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλλὰ ἡ λογομαχία . . . διατί; ὁ Νεβρέδας ἤρχισε;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Δὲν ἔγεινε σχεδὸν λογομαχία. Ἰδοὺ πῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα: (*Ὁ Ἰουλιανὸς καὶ ὁ Σεβῆρος περικυκλοῦν τὸν Πεπῖτον μετὰ προφανοῦς συγκινήσεως.*) Ὁ Ἐρνέστος, προτοῦ νὰ φύγῃ αὔριον ἀπ' ἐδῶ, ἤθελε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὰ Γάδειρα, καὶ ὁ Λουῆς Ἀλκαρᾶς ὑπεσχέθη νὰ τοῦ δώσῃ γράμμα συστατικὸν καὶ τὸν ἐβεβαίωσε ὅτι μὲ αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἥσυχος διὰ τὴν θέσιν του. Ἐπῆγε λοιπὸν ὁ καϋμένος νὰ πάρῃ τὸ γράμμα εἰς τὸ καφενεῖον. Ὁ Ἀλκαρᾶς δὲν εἶχε ἔλθει ἀκόμη. Ὁ Ἐρνέστος τὸν περιμένει. Κανεὶς ἐκεῖ δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ ἐξηκολούθησαν οἱ φίλοι τοῦ Ἀλκαρᾶ τὴν ὡραίαν των διασκέδασιν νὰ ἀραδιάζουν τὰ μύρια διὰ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον, χωρὶς νὰ παρατηρήσουν ὅτι ἤλλαζε ἡ ὄψις του ἐκείνου, καὶ ὅτι ἔσριγγε τὰ δόντια. Καὶ δός του ἡ γλῶσσά των νὰ ψαλιδίζῃ! Ἐπιθεώρησις γενικὴ παντὸς γένους καὶ πάσης ἡλικίας. Μέσα εἰς τὸ καταγώγιον ἐκεῖνο, ἀνάμεσα εἰς τὰ σύννεφα τοῦ καπνοῦ, τὴν στάκτην τῶν σιγάρων, τὰ ποτήρια, καὶ τοὺς βώλους τῆς ζάχαρης, τὸ μάρμαρον μετεβλήθη εἰς τράπεζαν ἀνατομίας. Εἰς κάθε γυναικὸς διαμέλισμα, ἄδειασμα τὰ ποτήρια! Κάθε μαχαιριὰ καὶ ξεκαρδίσματα! Μὲ τὴν γλῶσσάν των οἱ νέοι ἐκεῖνοι ἔκαμαν κομμάτια τὴν ὑπόληψιν τῶν γυναικῶν, κομμάτια τῶν ἀνδρῶν τὴν τιμήν. Καὶ ἐν τούτοις τί ἦσαν ὅλα αὐτά, τὸ κάτω κάτω: — Ἀντίλαλοι τῆς κοινωνίας γύρω εἰς τὸ τραπέζι ἑνὸς καφενείου. — Τοῦτο δὲν τὸ λέγω ἐγώ. Μοῦ τὸ εἶπε ὁ Ἐρνέστος ὅταν μοῦ διηγήθη τί ἔτρεξε.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Δὲν θὰ τελειώσῃς; Λέγε!

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἐπὶ τέλους, ἀπὸ ὄνομα εἰς ὄνομα, ἦλθε καὶ τὸ ὄνομα... ἑνὸς ἀνθρώπου. Ὁ Ἐρνέστος δὲν ἐκρατήθη πλέον. «Ποῖος τολμᾷ, ἐρώναζε, νὰ διασύρῃ ἕνα ἔντιμον ἄνθρωπον;» Αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν: «Ἡ κυρία του», καὶ ὠνόμασαν . . . μίαν γυναῖκα. Ἀναμμένος τότε, ρωτιά, ὁρμᾷ ἐπάνω εἰς τὸν Νεβρέδαν! Ὁ δυστυχὴς ὁ ὑποκόμης κατρακυλᾷ κατὰ γῆς, καὶ ἔγεινε τὸ καφενεῖον ἄνω κάτω! Συμπέρασμα τῆς ὑποθέσεως: μονομαχία σήμερον μὲ τὸ ξίφος, εἰς τὸ σπίτι—δὲν ἠξεύρω τίνος.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (ἁρπάζων ἐκτὸς ἑαυτοῦ τὸν βραχίονά του).

Καὶ τὸ ὄνομα ἐκεῖνο ἦτο τὸ ὄνομά μου;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Θεῖε μου!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Καὶ ἡ γυναῖκα, ἡ Θεοδώρα; Ὤ! ποῦ κατήντησε κ' ἐκείνη, καὶ τ' ὄνομά μου, καὶ ἡ ἀγάπη μου! (*Πίπτει ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου κρύπτων τὸ πρόσωπον μὲ τὰς χεῖρας*).

ΣΕΒΗΡΟΣ (κατ' ἰδίαν πρὸς τὸν Πεπῖτον).

Τί ἔκαμες, δυστυχισμένε!

ΠΕΠΙΤΟΣ

Δὲν μοῦ εἶπε ὅτι τὰ ἤξευρε; Ἔπειτα ἐγώ... Ὡς πρὸς τοῦτο . . . Ἐνόμιζα . . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀτιμασμένος! Ἀτιμασμένος!

ΣΕΒΗΡΟΣ (πλησιάζων αὐτὸν περιπαθῶς).

Ἀδελφέ μου!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἀλήθεια· τὸ γνωρίζω ὅτι πρέπει νὰ κυριεύω τὸν ἑαυτόν μου. Καὶ ὅμως, Ἄχ! μοῦ λείπει ἡ γενναιότης ἀφοῦ μοῦ ἔλειψεν ἡ πίστις . . . Ἀλλά, διατί, Θεέ μου, διατί νὰ μᾶς ἀτιμάζουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Τί λόγον ἔχουν ν' ἀνακατόνουν τόσον τὴν λάσπην καὶ νὰ μᾶς τὴν πετοῦν ἐπάνω μας; Ἂς εἶναι! Ἠξεύρω ἐγὼ τί ἔχω νὰ κάμω. Σεβῆρε, ἠμπορῶ νὰ βασισθῶ εἰς ἐσένα;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Νὰ βασισθῇς εἰς ἐμένα; Μέχρι θανάτου! (*συσφίγγονται τὰς χεῖρας ἀνδρικῶς*).

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

(*Κατ' ἰδίαν*:) Θὰ τὸν σκοτώσω! Θὰ τὸν σκοτώσω! (*Πρὸς τὸν Σεβῆρον*:) Πηγαίνωμεν!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ποῦ;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Νὰ εὕρωμεν αὐτὸν τὸν ὑποκόμητα.

ΣΕΒΗΡΟΣ

Σκέπτεσαι μήπως; . .

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Σκέπτομαι νὰ κάμω ὅ,τι δύναμαι: νὰ ἐκδικηθῶ τὴν προσβολὴν τῆς τιμῆς μου καὶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ εὐεργέτου μας! (*Πρὸς τὸν Πεπῖτον*:) Ποῖοι εἶναι οἱ μάρτυρες;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ὁ Ἀλκαρᾶς καὶ ὁ Ρουέδας.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Τοὺς γνωρίζω. (*Δεικνύων τὸν Πεπῖτον*). Ἂς μείνῃ ἐδῶ, ἂν τύχῃ καὶ ἔλθῃ ὁ Ἐρνέστος . . .

ΣΕΒΗΡΟΣ

Πάγει καλά.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ, πρὸς τὸν Πεπῖτον.

Καί, χωρὶς νὰ ἐμπνεύσῃς ὑποψίας, ἐξετάζεις ποῦ θὰ γείνῃ ἡ μονομαχία.

ΣΕΒΗΡΟΣ, πρὸς τὸν Πεπῖτον

Ἤκουσες;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ἔλα!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Ἰουλιανέ, τί ἔχεις;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ (τὸν λαμβάνει ἐκ τοῦ βραχίονος, νευρικός).

Εὐχαρίστησιν, — ὅσην πρὸ πολλοῦ δὲν ἔχω αἰσθανθῆ!

Ο ΝΕΟΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τί διάβολον! Εἶσαι ἐκτὸς σεαυτοῦ. Εὐχαρίστησιν!

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ὅτι θὰ τὸν ἰδῶ αὐτόν!

ΣΕΒΗΡΟΣ

Τὸν Νεβρέδαν;

ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ

Ναί! Συλλογίσου ὅτι ἕως σήμερον ἡ συκοφαντία ἦτο ἀόρατος καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ ἰδῶ τί ὄψιν ἔχει. Ἐπὶ τέλους ἠξεύρω ποῦ κρύπτεται! Ἐπὶ τέλους ἔλαβε σῶμα ἀνθρώπου! Καὶ μοῦ ἔρχεται μέσα εἰς τὰ χέρια ὑπὸ τὴν μορφὴν ἑνὸς ὑποκόμητος! Ἐτρεφόμην τρεῖς μῆνας μὲ αἷμα καὶ χολήν, καὶ τώρα... Φαντάσου!.. Πρόσωπον μὲ πρόσωπον, ἐγὼ κ' ἐκεῖνος! (*Ἐξέρχονται οἱ δύο ἀδελφοὶ ἐκ τοῦ βάθους τῆς σκηνῆς*).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΕΠΙΤΟΣ

Νὰ δὰ ἐμπέρδευμα! Καὶ ἐμπέρδευμα χωρὶς λόγον. Μολοντοῦτο ἦτο ἀνοησία, καὶ ἂς λέγῃ ὁ θεῖος μου ὅ,τι θέλει, νὰ βάλῃ κάτω ἀπὸ τὴν ἰδίαν στέγην μίαν νέαν ὡραίαν 'σὰν τὸν ἥλιον καὶ τὸν Ἐρνέστον, νέον εὔμορφον, μὲ τὴν ψυχὴν γεμάτην φλόγα, καὶ μὲ κλίσιν πρὸς τὸν ρωμαντισμόν. Αὐτὸς ὁρκίζεται ὅτι δὲν τρέχει τίποτε, ὅτι εἶναι συμπάθεια ἀγνοτάτη, ὅτι τὴν ἀγαπᾷ ὡσὰν ἀδελφὴν καὶ ὅτι τὸν θεῖον μου τὸν ἔχει ὡσὰν πατέρα του. Ἀλλ' ὅμως ἐγὼ δὲν εἶμαι κουτὸς καί, ἂν καὶ νέος, εἶδα πολλὰ πράγματα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, ὥστε δὲν ἐμπιστεύομαι εἰς ἀδελφοσύνας ὅταν τ' ἀδέλφια εἶναι νέα καὶ δὲν εἶναι καθ' αὐτὸ ἀδέλφια. Ἀλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀγάπη του εἶναι καθὼς τὴν λέγει· ὁ κόσμος αὐτὰ δὲν τὰ ἐννοεῖ, οὔτε ὑπέγραψε ὑποχρέωσιν νὰ ἐξηγῇ τὰ πάντα ἐπὶ καλοῦ. Δὲν φαίνονται πάντοτε μαζῆ; εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὸν περίπατον, — παντοῦ; Ὅποιος τοὺς εἶδε, τοὺς εἶδε, καὶ ὅ,τι εἶδε τὸ λέγει. «Ὄχι», μοῦ ὁρκίζεται ὁ Ἐρνέστος! «Σχεδὸν ποτὲ» δὲν ἐξῆλθαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Καὶ μία φορὰ ἂν ἦτο, ἀρκεῖ μία φορά. Ἐὰν ἐκείνην τὴν φορὰν τοὺς εἶδαν ἑκατὸν ἄνθρωποι, εἶναι τὸ ἴδιον ὡσὰν νὰ ἐξῆλθαν ἑκατὸν φοραίς. Μὴ ἔχει χρέος ὁ κόσμος νὰ ἐξετάσῃ μάρτυρας καὶ νὰ ἐξελέγξῃ τὰς ἡμερομηνίας διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ ἐὰν ἐφάνησαν μίαν φορὰν ἢ ἑκατὸν νὰ περιδιαβάζουν μαζῆ, μὲ συμπάθειαν ἀγνὴν καὶ μὲ ἀγάπην ἀδελφικήν; Αὐτὰ δὲν εἶναι σπουδαῖα οὔτε δίκαια, καταντοῦν δὲ καὶ γελοῖα. Ὁ καθεὶς λέγει ὅ,τι εἶδε, καὶ κανεὶς δὲν λέγει ψεύματα. «Τοὺς εἶδα μίαν φορὰν.—Κ' ἐγὼ μίαν ἄλλην.—Μία καὶ μία κάμνουν δύο.—Τοὺς εἶδα κ' ἐγώ!—Ἔγειναν τρεῖς». —Καὶ ὁ δεῖνας, γίνονται τέσσαρες,—καὶ ὁ τάδες, πέντε,— καὶ προσθέτοντες καλῇ τῇ πίστει, δὲν τελειόνομεν. Καὶ ὅλοι των εἶδαν, διότι παρετήρησαν καὶ διότι, ἐπὶ τέλους, τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔχομεν διὰ νὰ κάμνωμεν χρῆσιν, χωρὶς νὰ συλλογιζώμεθα τὸν πλησίον. Ἂς φροντίζῃ ὁ πλησίον διὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ ἂς μὴ λησμονῇ ὅτι ὅποιος ἀφαιρεῖ τὴν ἀφορμὴν ἀφαιρεῖ καὶ τὴν συκοφαντίαν καὶ τὸν κίνδυνόν της. (*Βραχεῖα διακοπή*). Ἀλλ' ὑποθετέον ὅτι παραδέχομαι τὴν ἀγνότητα τοῦ αἰσθήματος,—καὶ δὲν εἶναι μικρὰ ἡ παραδοχή μου, διότι τὸ ἐννοῶ καὶ ἐγὼ ὅτι διὰ νὰ ζῇ κανεὶς κοντὰ εἰς τὴν Θεοδώραν καὶ νὰ μὴ τὴν ἐρωτευθῇ, πρέπει νὰ εἶναι βράχος. Ὅσον σοφὸς καὶ ἂν εἶναι, ὅσον φιλόσοφος, ἔχει ὅμως σῶμα ἀνθρώπινον, ἐκείνη δὲ ἔχει σῶμα θεῖον, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ γείνῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος.—Ἂν εἶχαν γλῶσσαν αὐτοὶ οἱ τοῖχοι! Ἂν οἱ στοχασμοὶ ὅσους διέσπειρεν ἐδῶ ὁ Ἐρνέστος ἐλάμβαναν μορφὴν ψηλαφητήν!.. Ἰδού, παραδείγματος χάριν: ἡ κορνίζα αὐτὴ ἄδεια, καὶ εἰς αὐτὴν ἐδῶ μᾶς ἐκθέτει ὁ θεῖος μου τὰ χαρακτηριστικά του. Ἄλλοτε ἡ Θεοδώρα ἔκαμνε ἐδῶ τὸ pendant τοῦ Ἰουλιανοῦ. Διατί ἀνελήφθη ἡ φωτογραφία της; Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πειρασμοῦ; (*Κάθηται παρὰ τὴν τράπεζαν*). Ἐὰν εἶναι αὐτὸς ὁ λόγος, κακόν! Ἀκόμη χειρότερον δὲ ἐὰν ἀφῆκε τὴν θέσιν της ἐδῶ διὰ νὰ ἔχῃ καλλιτέραν θέσιν, καὶ εὑρῆκε μυστηριῶδες ἄσυλον ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος... Ἐλᾶτε, διαβολάκια τῆς ὑποψίας, σεῖς τὰ ὁποῖα πλανᾶσθε εἰς τὸν ἀέρα καὶ ὑφαίνετε μὲ κλωστὴν ἀόρατον, ἐλᾶτε κατήγοροι ἀνελεήμονες αὐτοῦ τοῦ μυστηριώδους φιλοσόφου! (*Παρατηρεῖ τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ βλέπει τὸ ἀνοικτὸν βιβλίον τοῦ Δάντου*). Ἰδοὺ καὶ ἄλλο: Ποτέ μου δὲν ἦλθα νὰ ἰδῶ τὸν Ἐρνέστον χωρὶς νὰ εὕρω ἐδῶ ἐπάνω ἀνοικτὸν τὸ περίφημον τοῦτο βιβλίον. (*Ἀναγινώσκει:*) Dante, divina comedia. Τὸ ἀγαπημένον του ποίημα. (*Βλέπει πάλιν*). Καὶ μένει αἰωνίως ἀνοικτὸν εἰς τὸ ἄσμα τοῦτο τῆς Φραγκίσκας. Τὸ πρᾶγμα ἐπιδέχεται δύο ἐξηγήσεις, μοῦ φαίνεται. Ἢ ὅτι δὲν διαβάζει διόλου ὁ Ἐρνέστος, ἢ ὅτι διαβάζει αἰωνίως αὐτὴν τὴν σελίδα. Ἀλλὰ βλέπω ἐδῶ μίαν κηλῖδα, ὡσὰν νὰ ἔπεσε δάκρυ. Ὦ! τί μυστήρια ἄδυτα! Καὶ πόσον δύσκολον τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς γυναῖκα καὶ νὰ ζῇ ἥσυχος! — Τί εἶναι τὸ καμμένον τοῦτο χαρτί; (*Τὸ εὑρίσκει ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἢ κατὰ γῆς*). Μένουν ἀκόμη ἴχνη ἐπάνω του. (*Ἐγείρεται καὶ πλησιάζει εἰς τὸν ἐξώστην προσπαθῶν ν' ἀναγνώσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ ἡμιαποτεφρωθέντος χάρτου. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰσέρχεται ὁ Ἐρνέστος καὶ μένει εἰς τὴν θύραν, παρατηρῶν τὸν Πεπίτον*).

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΠΕΠΙΤΟΣ, ΕΡΝΕΣΤΟΣ

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τί κυττάζεις;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἀ! Ἐρνέστε!... Αὐτὸ τὸ χαρτί. Τὸ εἶχε πάρει ὁ ἀέρας.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (λαμβάνων τὸ χαρτίον τὸ παρατηρεῖ καὶ τὸ ἐπιστρέφει ἔπειτα εἰς τὸν Πεπίτον).

Δὲν ἐνθυμοῦμαι τί εἶναι.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Στίχοι ἦσαν. Τὸ ξεύρεις. (*Ἀναγινώσκων μετὰ δυσκολίας:*) «Ὦ ζωὴ ἀνυπόφορη τώρα»...

(*Κατ' ἰδίαν:*) Βέβαια, κατόπιν ἔρχεται «Θεοδώρα».

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἔπειτα;

ΠΕΠΙΤΟΣ

Δὲν ἔχει ἄλλο.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Εἶναι σύμβολον τοῦ βίου μας τὸ χαρτὶ τοῦτο: Μία κραυγὴ ὀδύνης καὶ ὀλίγη στάκτη.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἀλλ' ἦσαν στίχοι!

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ναί. Κάποτε δὲν ἠξεύρω τί νὰ κάμω·—ἀφίνω τὸ κονδύλι μου νὰ τρέχῃ. Τοὺς ἔγραψα χθὲς τὴν νύκτα.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Καὶ διὰ νὰ λάβῃ τροφὴν ὁ οἰστρός σου ζητεῖς ἐμπνεύσεις εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Μοῦ φαίνεται ὅτι...

ΠΕΠΙΤΟΣ

Δὲν ἔχει λόγον! Εἶναι κολοσσιαῖον ποίημα! (*Δακτυλοδεικτῶν τὸ βιβλίον*). Τὸ ἐπεισόδιον τῆς Φραγκίσκας.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (εἰρωνικῶς καὶ μὲ ἀνυπομονησίαν).

Ὅλα τὰ μαντεύεις σήμερον.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ὄχι ὅλα! Ἐδῶ ἴσα ἴσα, ὅπου εἶναι ἀνοικτὸν τὸ βιβλίον, λέγει κάτι τὸ ὁποῖον δὲν μαντεύω καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ ἐξηγήσῃς. Λέγει ὅτι ἐνῷ ἀνεγίνωσκαν βιβλίον ἐρωτικόν, διὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, ἡ Φραγκίσκα καὶ ὁ Παῦλος ἔρθασαν ἐκεῖ ὅπου ὁ συγγραφεύς, ὡσὰν ἄνθρωπος μὲ πεῖραν καὶ μὲ νοῦν, ἐξυμνεῖ μὲ ζέσιν τοὺς ἔρωτας τοῦ Λανσελότου καὶ τῆς βασιλίσσης Γινέβρας. Ἂν δὲν ἀστράψῃ, δὲν βροντᾷ! Τὸ βιβλίον ἀναφέρει φιλήματα, ὁ δὲ Λανσελότος, τρελλὸς ἀπὸ ἔρωτα, ἐφίλησε εἰς τὸ στόμα τὴν Γινέβραν. Εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ὁ Ἰταλὸς ποιητής, μὲ τὸ λαμπρὸν ὕφος του καὶ μὲ τὴν ἐξαισίαν του συντομίαν, λέγει αὐτὸ ἐδῶ, τὸ ὁποῖον δὲν καταλαμβάνω: ὅτι «τὸ βιβλίον ἦτο ὁ Γαλεότος καὶ ὅτι ἀπὸ τότε καὶ ὕστερα δὲν ἀνέγνωσαν πλέον». Δὲν ἀνέγνωσαν· ἐννοεῖται, καὶ περὶ τούτου δὲν ἀμφιβάλλω. Ἀλλά, εἰπέ μου, ποῖος ἦτο αὐτὸς ὁ Γαλεότος καὶ τί γυρεύει ἐδῶ; Πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃς, ἀφοῦ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ὁ τίτλος τοῦ δράματος τὸ ὁποῖον γράφεις καὶ θὰ σοῦ φέρῃ τόσην δόξαν. (*Δεικνύει τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης χειρόγραφα.*)

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὁ Γαλεότος ἦτο ὁ μεσίτης μεταξὺ τοῦ Λανσελότου καὶ τῆς βασιλίσσης, εἰς δὲ τοὺς ἔρωτας ὁ τρίτος ἠμπορεῖ νὰ ἐπονομάζεται Γαλεότος, προπάντων ἂν θέλει κανεὶς ν' ἀπορύγῃ ἄλλην λέξιν προσβλητικήν, καὶ μαλώματα πρὸς τούτοις.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Καλά! Σωστά! Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν γλῶσσάν μας λέξις πρόγειρος καὶ κατάλληλος;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὑπάρχει καταλληλοτάτη καὶ ἐκφραστικωτάτη! Τὸ ἐπάγγελμα αὐτό, τὸ ὁποῖον μετατρέπει τὰς ὀρέξεις εἰς χρήματα, καὶ συμβιβάζει τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τρέφεται μὲ τὰ αἰσθήματα τῶν ἄλλων, ἔχει ὄνομα—καὶ τὸ γνωρίζω, ἀλλὰ θὰ εὕρισκα τὸν διάβολόν μου ἂν τὸ ἔλεγα, (*δεικνύων τὸ δρᾶμά του*)... καὶ ἦλθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν θὰ τὸ εἰπῶ. (*Ἁρπάζει τὸ χειρόγραφον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Πεπίτου καὶ τὸ ῥίπτει ἐπὶ τῆς τραπέζης*). Εἰς κάθε χωριστὴν περίστασιν εὑρίσκεις καὶ ἕνα ἀπ' αὐτοὺς χωριστόν, κάποτε ὅμως γίνεται Γαλεότος ὅλη μαζῆ ἡ κοινωνία. Καὶ μετέρχεται τότε τὸ ἐπάγγελμα ἀσυνειδήτως, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν μοχθηριῶν ἄλλης φύσεως διαφόρου, ἀλλὰ μὲ τόσην ἐπιτηδειότητα κατορθόνει νὰ καταστρέφῃ καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν αἰδώ, ὥστε Γαλεότος μεγαλείτερος οὔτε ἐφάνη ποτέ, οὔτε θὰ φανῇ. Ἕνας ἄνδρας μὲ τὴν γυναῖκά του ζοῦν ἥσυχοι καὶ εὐτυχισμένοι, πιστοὶ καὶ οἱ δύο ἀμοιβαίως εἰς τὸ καθῆκόν των. Δὲν βλέπουν τίποτε παρέκει, τὰ πάντα πηγαίνουν καλά. Ἀ! τοῦτο δὲν θὰ διαρκέσῃ πολὺ εἰς τὴν ἐνάρετόν μας κοινωνίαν. Διότι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα νὰ τοὺς πάρῃ τὸ 'μάτι τοῦ κόσμου, καὶ ἀπὸ ἐκείνην τὴν στιγμήν, εἴτε ἀπὸ πεῖσμα εἴτε ἀπὸ μοχθηρίαν, ἡ κοινωνία ἐπιμένει καὶ καλά, χωρὶς ἀφορμὴν καὶ χωρὶς σκοπόν, ὅτι κρύπτουν μυστικὰ αἰσχρά. Τὸ εἶπαν καὶ τὸ ἀπεφάσισαν. Τρόπος νὰ τοὺς μεταπείσῃς δὲν ὑπάρχει. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος νὰ τοὺς νικήσῃ,—καὶ ὁ ἐντιμότερος ἐπὶ γῆς δὲν ἔχει πλέον τιμήν. Καὶ τὸ φοβερὸν εἶναι ὅτι ἐνῷ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ἔχουν δίκαιον, καταντοῦν ἐπὶ τέλους νὰ ἔχουν δίκαιον! Διότι οἱ συκοφαντούμενοι περιβάλλονται οἱ δυστυχεῖς ἀπὸ ἀτμοσφαῖραν τόσον πυκνήν, πλημμυρίζονται ἀπὸ χείμαρρον τόσον δυνατόν, πιέζονται τόσον, ὥστε συσφίγγονται χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθοῦν, συνδέονται χωρὶς νὰ τὸ θέλουν, συγκρημνίζονται εἰς τὴν πτῶσίν των, καὶ λατρεύονται συναποθνήσκοντες! Ὁ κόσμος ἔστησε τὴν μηχανὴν μὲ τὴν ὁποίαν ἡ ἀρετὴ κατεστράφη· αὐτὸς προητοίμασε τὴν ἀτιμίαν· αὐτὸς ἦτο ὁ Γαλεότος, καί... (*Κατ' ἰδίαν:*)—Φύγε, φύγε στοχασμὲ τοῦ Σατανᾶ! Μὲ καίει ἡ φλόγα σου!

ΠΕΠΙΤΟΣ

(*Κατ' ἰδίαν:*) Διὰ τὴν Θεοδώραν τὰ λέγει αὐτά. Ἰουλιανέ, ὁ Θεὸς ἂς σὲ φυλάξῃ! (*ὑψώνων τὴν φωνήν:*) Αὐτὸ λοιπὸν ἦτο τὸ θέμα τῶν χθεσινῶν σου στίχων;

ΣΕΒΗΡΟΣ

Αὐτό.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Ἀλλὰ τώρα,... νὰ χάνῃς τὸν καιρόν σου μὲ τόσην ἀταραξίαν καὶ νὰ ἦσαι τόσον ἥσυχος,... ἐνῷ ἐντὸς ὀλίγου θ' ἀντικρυσθῇς μὲ τὸν Νεβρέδαν!... Δὲν χωρατεύει αὐτὸς ὅταν κρατῇ σπαθί!... Δὲν θὰ ἦτο φρονιμώτερον, δὲν θὰ ἔκαμνες καλλίτερα νὰ γυμνασθῇς καὶ νὰ προετοιμασθῇς διὰ τὴν μονομαχίαν παρὰ νὰ σπάνῃς τὸ κεφάλι σου δι' ἕνα στίχον χωρὶς ἀρχὴν καὶ τέλος; Μὲ ὅλον σου τὸ κρύον αἷμα, δὲν συλλογίζεσαι ὅτι εἶναι σοβαρὰ ὑπόθεσις νὰ ἔχῃς ἀντικρύ σου τὸν ὑποκόμητα;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι! Καὶ ἔχω τοὺς λόγους μου διὰ τοῦτο: Ἂν τὸν σκοτώσω, θὰ κερδίσῃ ὁ κόσμος, ἂν μὲ σκοτώσῃ, κερδίζω ἐγώ.

ΠΕΠΙΤΟΣ

Καλά! Ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ καλλίτερον;...

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἂς παύσῃ ἡ ὁμιλία δι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

ΠΕΠΙΤΟΣ

(*Κατ' ἰδίαν*) Ἂς ἐρωτήσω τώρα μὲ τρόπον... (*ὑψώνων τὴν φωνήν*). Καὶ εἶναι διὰ σήμερον;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (πλησιάζων καὶ χαμηλόνων τὴν φωνήν.)

Σήμερον, ναί.

ΠΕΠΠΙΤΟΣ

Πηγαίνετε ἔξω ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ὄχι. Δὲν ἦτο δυνατόν· εἶναι πασίγνωστον τὸ πρᾶγμα.

ΠΕΠΠΙΤΟΣ

Εἰς κανὲν σπίτι λοιπόν ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Αὐτὸ ἐπρότεινα.

ΠΕΠΠΙΤΟΣ

Ποῦ ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἐδῶ ἐπάνω. (*Ταῦτα πάντα μετὰ ψυχρᾶς ἀδιαφορίας.*) Ἔχει ἓν δωμάτιον ἀνοίκιαστον, εὐρύχωρον, μὲ φῶς ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν . . . Χωρὶς κανεὶς νὰ τὸ πάρῃ εἴδησιν, μὲ ὀλίγα χρήματα, ἔχομεν διὰ τὴν ὑπόθεσίν μας μέρος καταλληλότερον παρὰ μίαν ἐρημίαν ἔξω.

ΠΕΠΠΙΤΟΣ

Καὶ δὲν λείπει τώρα παρά . . .

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Τὰ ξίφη !

ΠΕΠΠΙΤΟΣ

Ὁμιλοῦν ἔξω . . . Κάποιος ἦλθε. (*Βαδίζων πρὸς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς.*) Οἱ μάρτυρες μήπως ;

ΕΡΝΕΣΤΟΣ

Ἴσως . . .

ΠΕΠΠΙΤΟΣ (παρὰ τὴν θύραν)

Μοῦ φαίνεται ὡσὰν φωνὴ γυναικός.

ΕΡΝΕΣΤΟΣ (πλησιάζων ἐπίσης πρὸς τὴν θύραν).

Διατί δὲν ἔρχεται ὅποιος καὶ ἂν εἶναι ;

[Ἕπεται συνέχεια]

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

Ἐκεῖ ψηλὰ π' ἀσύγκριτα
Θαμπώθηκε τὸ μάτι,
Ὁ νοῦς της ὁ γοργόφτερος
Θεμέλιωσε παλάτι.
Εἶπε· καὶ νά το ! πρόβαλε !
Στὸν κόσμο αὐτὸν μακάρι
Ἡ δύναμη κ' ἡ χάρη
Ἂν πάντα ἦταν μαζί !

Στὰ μαρμαρένια δώματα
Ἐστέκουνταν μονάχη·
Ὁ ἀϊτὸς γιὰ σύντροφο
Τ' ἄπειρο θέλει νἄχῃ !
Καὶ κοίταξε τὸ πέλαγο,
Τὸ κῦμα π' ἀγαποῦσε,
Ποῦ σὰ νὰ τῆς μιλοῦσε
Μιὰ γλῶσσα μυστική.

Κι ὅταν ψηλὰ τὴν κάλεσε
Κρυφός, λαμπρὸς μαγνήτης,
Κι ὅταν ἀπὸ τὸ σῶμα της
Χωρίστηκε ἡ ψυχή της,
Μὲ τὰ μαλλιὰ τ' ἀθάνατα
Πιστὰ τήνε σκεπάσανε,
Σιγὰ τὴν κατεβάσανε
Στὰ τρίσβαθα νερά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ[1]

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ε'.

Δύο περίπου ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς καταράτου ἐκείνης ἑσπέρας. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ λοχαγοῦ οὐδὲν ἀπέμενε πλέον πρὸς πώλησιν. Καὶ αὐτὴ ἡ μισθοδοσία του ἐξηνεμοῦτο πολλάκις ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας. Ἂν δὲ ἡ οἰκογένειά του δὲν εἶχεν ἀκόμη πεινάσει, τοῦτο ὠφείλετο εἰς τοὺς ἐπιμόχθους ἀγῶνας τῆς ἀκαταβλήτου γυναικός, ἥτις συνεπλήρου τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας, λαμβάνουσα κρύφα ραπτικὰς ἐργασίας ἀπὸ τοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἀπόρων γυναικῶν καὶ τυρλουμένη κατὰ τὰς ἀτελευτήτους τῆς μονώσεως νύκτας διὰ τῶν δακρύων καὶ τῆς ἐντάσεως τῆς ὁράσεως, ἐν διαβρωτικῇ ἐργασίᾳ.

Ἀπὸ πολλοῦ ὁ τέως ὑπερήφανος ἀξιωματικὸς ὑπέγραφεν *ἐν Πειραιεῖ* συναλλαγματικάς, διὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανε *δι' ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας*· τὰς συναλλαγματικὰς ἐκείνας τὰς ἐπονειδίστους, τὰ ἔγγραφα τοῦ ψεύδους καὶ τοῦ ἐκβιασμοῦ, ὅπλα ἄτιμα τῶν λῃστῶν τῶν πόλεων, τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῶν σκληρῶν ἀναγκῶν τῆς ἐντίμου πενίας, τῶν προαγωγῶν τῶν εὐτελῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἤδη τὸ ἔντιμον ὄνομά του ἐξεφωνεῖτο ἐκ τῶν πινακίων τοῦ ἐμποροδικείου ἐν συζεύξει πρὸς τὰ ἐστιγματισμένα ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων τούτων. Ἀποφάσεις ἐρήμην αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαι ἐγίνοντο τελεσίδικοι, χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ τὰς ἀνακόψῃ. Ἔτρεμε τὸν θόρυβον· ἤλπιζε νὰ μὴ ἀποκαλυφθῇ πρὸ τῶν συναδέλφων του, πρὸ τῆς κοινωνίας. Καὶ ἐπλήρονε τόκους λῃστρικοὺς ἐπὶ χρημάτων τριπλασίων ἐκείνων, ἅτινα τῷ ἐδάνειζον οἱ τοκογλύφοι.

Ἀλλ' ἔρθασεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν δὲν εἶχέ τι πλέον νὰ καταβάλῃ. Μία τῶν συναλλαγματικῶν τούτων ἔρθασεν εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκτελέσεως. Τότε ἄπελπις ἐζήτησε νὰ ὁδηγηθῇ πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν πρωτοδικῶν, παρ' οὗ ἐξελιπάρησε δεκαπενθήμερον προθεσμίαν, τὴν ὁποίαν οὗτος διὰ φιλανθρώπου αὐθαιρεσίας ἐπέβαλεν εἰς τὸν δανειστήν, ἐπὶ μόνῃ τῇ ἐντίμῳ διαβεβαιώσει τοῦ Βορίδου, ὅτι ἐντὸς τοῦ χρόνου τούτου ἢ θὰ καταβάλῃ τὸ χρέος του ἢ θὰ προσέλθῃ αὐθόρμητος, ὅπως ὁδηγηθῇ εἰς τὰς διὰ χρέη φυλακάς.

Τὴν προθεσμίαν ταύτην ὁ ναυαγὸς οὗτος δὲν ἐζήτησεν ἁπλῶς διὰ νὰ ἀναβάλῃ τὴν κάθαρσιν τοῦ δράματος τοῦ βίου του, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις ἐξηλίσσετο γοργῶς, ἀλλὰ διότι ἔβλεπεν ἔτι ἐν ἀπόπτῳ ἐσχάτην τινὰ σανίδα, ἧς ἐχόμενος ἤλπιζε νὰ σωθῇ.

Ἐν τῇ πατρίδι του ὑπῆρχεν ἔτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ ἡ πατρική· ἄμπελος καὶ ἀγροί τινες ἀξίας δέκα χιλιάδων δραχμῶν τοὐλάχιστον, ὧν τὴν καλλιέργειαν ἀπὸ ἐτῶν εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς δύο ἐξαδέλφους του, οἵτινες τῷ ἔπεμπον σπανίως εὐτελῆ πρόσοδον, προφασιζόμενοι κατὰ τὸ πλεῖστον θεομηνίας.

Εἶχεν ἀναθέσει εἰς ἔμπιστον φίλον του τὴν ἀντὶ οἱουδήποτε τιμήματος ἐκποίησιν αὐτῶν· ἤρκει μόνον νὰ καλύπτῃ τὴν ὀφειλὴν τῶν ἑπαράτων δισχιλίων δραχμῶν. Ἐκ τοῦ τιμήματος ἐκείνου ἀνέμενε τὴν σωτηρίαν. Καὶ αἱ ἐπιστολαὶ καὶ τὰ τηλεγραφήματα ἐξεπέμποντο ἐναγώνια πρὸς τὸν βραδύνοντα ἐντολοδόχον.

Ἔλαβεν ἐπιστολάς, ἐξ ὧν ἀπέρρεον ἐλπίδες, διαπραγματεύσεις, δυνάμεναι νὰ στερθῶσι δι' ἐπιτυχίας. Ἐν τούτοις ἡ μόρσιμος ὥρα ἐσήμανεν.

Ἐνῷ δὲ ἐκάθητο ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ ταμείου συνέχων τὴν κεφαλὴν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, ἐν τελείᾳ παραλύσει κρίσεως καὶ δυνάμεων, ὡς ἄνθρωπος ἀπολέσας τὴν συνείδησιν τῆς ἰδίας ὑπάρξεως, ὁ ἀγγελιαφόρος τοῦ συντάγματος ἔφερε πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν, ἐφ' ἧς ἀνεγνώρισε τὴν ταχυδρομικὴν σφραγῖδα τοῦ χωρίου του, τὴν γραφὴν τοῦ φίλου του.

Ἡ ἐλπὶς ἀνήθησε τότε πρὸς στιγμὴν ἐν τῇ πλήρει ζόφου ψυχῇ του· τὸ μειδίαμά της ἐπήνθησε ὡς ἀνταύγεια φωτεινὴ ἐπὶ τῆς μορφῆς του τῆς ἀγωνιώσης. Ἀλλ' οἴμοι! εὑρέθη, ναί, ἀγοραστής· ὁ μπάρμπα Κῶτσος ὁ πάρεδρος τοῦ χωρίου του, ὅστις ἦτο ὁ μόνος δυνάμενος ἐκεῖ νὰ διαθέτῃ μετρητὰ καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὅλοι σχεδὸν οἱ συγχωριοί του ἦσαν ὀφειλέται, δὲν ἀφῆκε τοιαύτην εὐκαιρίαν νὰ τῷ διαφύγῃ. Συνεφώνησαν καθ' ὅλα καὶ ἠγόρασε τὰ κτήματα. Ἀλλὰ τὸ συμβόλαιον θὰ γείνῃ μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, διότι ὁ ἀγοραστὴς εἶχε μεταβῇ εἰς γειτονικὴν ἐμπορικὴν πανήγυριν διὰ νὰ συνάξῃ καθυστερούμενα.

Ἀλλὰ τί ἐχρησίμευεν εἰς τὸν δυστυχῆ ἡ τόσον βραδεῖα, ἡ τόσον πάρωρος αὕτη σωτηρία ; Σήμερον ἔδει νὰ πληρώσῃ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ θύρα ἐκρούσθη δειλῶς. Εἰσέρχεται ὁ ἀμείλικτος τοκογλύφος ταπεινός, μὲ τὸν πῖλον ἀνὰ χεῖρας, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν τῶν ἀνθρώπων τοῦ εἴδους του δηλητηριώδη γλυκύτητα ἐπὶ τοῦ προσώπου. Οὕτω καὶ ἡ τίγρις ἐλλοχεύει πρὶν ἐπιπέσῃ κατὰ τοῦ ἀσφαλοῦς θύματος πτύσσουσα, ταπεινουμένη, καμμύουσα τοὺς ὀφθαλμούς.

— Μὲ συγχωρεῖτε, ἦλθα, κύριε λοχαγέ, δι' ἐκεῖνα τὰ λεπτά· εἶναι ἡ ἡμέρα ξεύρετε.

Ἦσαν μόνοι ἐν τῷ γραφείῳ· κατὰ μοιραίαν σύμπτωσιν ἀπουσίαζε καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς βοηθὸς καὶ ὁ λοχίας γραφεύς. Ὁ Βορίδης προσέβλεπεν αὐτὸν σιωπῶν, ἐνεός. Καὶ ἀπὸ τοῦ τοκογλύφου οἱ ὀφθαλμοί του ἐστράφησαν βραδέως, ἀσυνειδήτως, πρὸς τὸ ἀνοικτὸν χρηματοκιβώτιον.

Εἶδε τότε τὰ τραπεζογραμμάτια τοποθετημένα ἐν τάξει, ταξινομημένα κατ' εἴδη εἰς ἰδιαιτέρας δέσμας, περιβεβλημένας διὰ λευκῶν ταινιῶν, ἐφ' ὧν εἶχεν ἐπιγράψει τὸ ποσὸν ἑκάστης.

Εἴκοσι περίπου χιλιάδες δραχμῶν ἐρυλάσσοντο ἐκεῖ.

Καὶ ἐξηκολούθει σιωπῶν, ὑριστάμενος ἐπαλλήλως τὴν βασκανίαν τῆς ἀφώνου ἀπειλῆς τῶν βλεμμάτων τοῦ τοκογλύφου, τὴν βασκανίαν τῆς ἀναπεπταμένης ἐκείνης θύρας τοῦ χρηματοκιβωτίου, τῆς προχείρου ταύτης σωτηρίας.

Σπασμωδικαὶ τοῦ σώματος κινήσεις προέδιδον τὴν φρικώδη ἐπανάστασιν, ἥτις ἐτελεῖτο τότε ἐν τῇ ταλαιπώρῳ ταύτῃ ψυχῇ. Τριάκοντα πέντε ἐτῶν στρατιωτικὸν παρελθὸν ἄψογον, ἀκηλίδωτον, χρηστόν, ὁλόκληρος βίος τιμῆς, ἠγωνίων καὶ ἐξέπνεον τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐν αὐτῷ.

— Θὰ πληρωθῆς, κύριε· περίμενέ με μόνον εἰς τὸ προαύλιον πέντε λεπτά· ἔχω νὰ τελειώσω ἐκκρεμῆ ἄθροισιν.

Ἐξῆλθεν ὁ τοκογλύφος, ὁ δὲ λοχαγὸς ἐξηκολούθει ἀτενίζων τὸ ἀναπεπταμένον χρηματοκιβώτιον ἀκίνητος, ἐν προσηλώσει παράφρονος. Θηρία ἤθελον ὑποχωρήσει πτύσσοντα, ἂν προσέβλεπον τὴν ὀδυνωμένην ἐκείνην μορφήν.

Ἠγέρθη βαδίζων πρὸς τὸ χρηματοκιβώτιον μὲ βῆμα βραδύ, ἐλαφρόν, ὡς λωποδύτης. Ἔλαβε δέσμην τραπεζογραμματίων, ἐξῆλθε πρὸς στιγμὴν καὶ ἐπανῆλθε μετ' ὀλίγον κρατῶν ἐξωφλημένην τὴν ἀπόφασιν.

Ἔπεσε τότε ἐπὶ τοῦ καθίσματος ὡς ὄγκος ἀδρανής, ἔκρυψε τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν χειρῶν ἐπερειδομένων τοῦ γραφείου καὶ ἐθρήνει, ὠλοφύρετο ὁ πεπτωκὼς ἄνθρωπος, καὶ τὸ δάκρυ ἐκυλίετο ἐπὶ τοῦ ψαροῦ μύστακός του πικρόν.

Μετὰ μικρὸν ἐν τούτοις ἐπῆλθεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ποιά τις γαλήνη. Δὲν εἶναι, ἐσκέπτετο ἀμεταλλήτως, ἀνεπανορθώτως κλέπτης· ἁπλῆν προκαταβολὴν ἔλαβε. Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας θὰ γείνῃ ἡ ἐπιθεώρησις τῆς τριμηνίας. Ἀλλ' αὐτὸς μέχρι τοῦ σαββάτου θὰ ἔχῃ τὸ ἀντίτιμον τῶν κτημάτων του. Τὰ χρήματα τοῦ ταμείου θὰ ἔμβουν στὴ θέσι τους.

Καὶ ἐν τούτοις ἐνῷ ἐκλείδονε τὸ παλαιὸν χρηματοκιβώτιον μὲ τὰς βαρείας κλεῖδας, ὁ τριγμὸς τοῦ κλείθρου τῷ ἐφάνη ὡς ρόγχος ἀγωνίας δολοφονουμένου, λαβὼν ἐν τῇ ἐντρόμῳ φαντασίᾳ του ἦχον ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἥτις τὸν ἠπείλει, τὸν κατηράτο.

Δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσπασθῇ ἐκεῖθεν. Ἐξελθὼν εἰς τὸ προαύλιον ἐβημάτιζεν ἐκεῖ μέχρι βαθείας νυκτός, ὡς ὁ δολοφόνος, ὅστις φρουρεῖ τὸ θῦμά του ὑπείκων εἰς τὴν ἐπιτακτικὴν ἐπιβολὴν τοῦ τρόμου.

Ϛ'.

Ὦ! Αὐτὴ ἡ τρομακτικὴ σιγὴ τοῦ τηλεγράφου, αὐτὴ ἡ ἀπαθής, ἡ μηχανικὴ ἀπάντησις, **τίποτε**, τοῦ ταχυδρομικοῦ ὑπαλλήλου, εἰς τὴν ἀγωνιώδη ἐρώτησίν σας, ὅταν ἀναμένετε τὴν ζωὴν ἀπὸ τῆς θυρίδος ἐκείνης τοῦ ταχυδρομικοῦ γραφείου !

Τέλος τὸ σάββατον ἐγχειρίζεται αὐτῷ συστημένον γράμμα. Ἀλλ' ἡ καρδία του δὲν ἐσκίρτησεν· ἀλλ' ἡ Ἐλπὶς δὲν ἐψιθύρισεν εἰς τὴν ψυχήν του οὐδὲ λέξιν ἐνισχύσεως ἢ παραμυθίας. Ἐνόησεν ὅτι ἀνὰ χεῖρας ἐκράτει τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του, ἐρχομένην πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου του, ὅπου εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ἀπὸ τῆς γῆς, ἥτις καλύπτει τοῦ πατρός καὶ τῆς μητρός του τὰ ὀστᾶ.

Ἤνοιξε τὴν ἐπιστολὴν ἀπαθῶς. Μίαν μόνον λέξιν σωτηρίας ἀνέμενεν, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς τὸ γράμμα ἐνέχε περισσὴν ἀνωφελῆ φλυαρίαν. «Ὁ μπάρμπα Κῶτσος», τοῦ ἔγραφον, «εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ πανηγύρι. Καὶ ἐνῷ ἦσαν ἕτοιμα τὰ χαρτιὰ στὸ συμβολαιογράφο καὶ μόνον ἡ ὑπογραφὴ ἀπόμενε, ἄξαφνα τὰ ξαδέρφια του, ποὺ τοὺς εἶχε ἀφήσει τόσα χρόνια

1. Ἴδε σελ. 277

νὰ γλεντοῦν τὸ βιός του, τὸ μυρίστηκαν καὶ ἔστειλαν τὸ δικολάβο Γραψειάδη στὸ μπάρμπα Κῶτσο καὶ τοῦ εἶπε νὰ τραβάῃ χέρι, γιατί ἂν δοκιμάσῃ νὰ κάμῃ αὐτὸ τὸ ψούνιο θὰ τὸν ρέψουν στὰ δικαστήρια, καὶ ὅσο ποῦ νὰ τοῦ ψάλουν τὸ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ τοὺς πάρῃ τὴν κατοχή. — Αὐτοὶ τὰ ἐκαλλιεργοῦσαν τόσα χρόνια μὲ τὸν ἱδρῶ τους, γιὰ δικά τους, *διανοίᾳ κυρίου* ὡς ἔλεγεν ὁ Γραψιάδης καὶ ὄχι *δῆθεν* πῶς τοὺς εἶχε ἀφήσει ὁ λοχαγὸς *νὰ τὰ νέμωνται κατὰ παράκλησιν*. Ἂς τὰ ἀποδείξῃ αὐτὰ τὰ κουραχάνια καὶ βλέπουμε. — Ἔπειτα, ἂν τοὺς ἐπαρασκότιζε, τότε οἱ κουμπάροι τους οἱ φυγόδικοι, ὁ Μῆτρος ὁ Ντούλας κι' ὁ Γιάννης ὁ Κουμπούρας θὰ ἔφερναν μιὰ βόλτα στῆς στάναις τοῦ μπάρμπα Κώτσου καὶ στῆς θυμωνιαῖς του, ἔτσι νὰ λέμε γιὰ τὴν καλημέρα καὶ καταλαβαίνει αὐτός. Τότε ὁ μπάρμπα Κῶτσος ὅπου εἶχε τὴν ἴδια τρομάρα καὶ γιὰ τὰ δικαστήρια καὶ γιὰ τοὺς φυγοδίκους εἶπε πῶς τραβάει ἀρόδο καὶ δὲν λύνει τὸ κομπόδεμά του γιὰ νὰ σκάζῃ ὕστερα τὰ διπλᾶ στοὺς δικηγόρους, χωρὶς ποτὲ στὴν ζῆσι του νὰ ἀξιωθῇ νὰ πιῇ τὸ κρασὶ τοῦ ἀμπελιοῦ».

Ἔσχισε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τεμάχια, ἀπαθῶς, σχεδὸν μετ' ἀδιαφορίας. Τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ναρκόνει πρὸς στιγμὴν τὸν πόνον, διότι καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀνίκανον πρὸς ἄμεσον αὐτῆς ἀντίληψιν.

Ἀλλ' ἐνεθυμήθη αἴφνης ὅτι ἦτο σάββατον ἑσπέρας καὶ ὅτι τὴν προσεχῆ δευτέραν, ἂν εἶχε τὴν ἀνανδρίαν νὰ ζῇ ἔτι, τότε αὐτός, ὁ τίμιος στρατιώτης, θὰ προφυλακίζετο δι' ἐντάλματος τοῦ εἰσηγητοῦ, *ἐπὶ ὑπεξαιρέσει χρημάτων ἀνηκόντων εἰς τὸ δημόσιον*. Ἄ! ὄχι. Δὲν θὰ ἀναμείνῃ τὴν λύσιν ταύτην. Ἀλλ' ἡ δυστυχὴς Εἰρήνη, ἡ Μαρίκα του, ἡ Ἑλενοῦλά του;

Διατί ἐπὶ τέλους, νὰ μὴ πάρῃ ἀκόμη ἀπὸ τὸ ταμεῖον μερικὰ ἑκατοντάδραχμα νὰ παίξῃ τὴ ζωή του στὸ ντόγο; Χαμένος γιὰ χαμένος καὶ αὐτός καὶ ἡ οἰκογένειά του. Τί μιὰ φορὰ κλέφτης, τί πολλαῖς. Ἔπειτα ποιὸς ξέρει, ἂν δὲν τὸν ἐλεήσῃ ὁ Θεός, ἂν δὲν τοῦ δώσῃ γιατρικὸ ἀπὸ τὸ θάνατο τὴν ἴδια αἰτία τῆς καταστροφῆς του; Θὰ γλυτώσουν τότε ὅλοι· καὶ τὴ δευτέρα ὁ πρόεδρος τοῦ οἰκονομικοῦ συμβουλίου θὰ τὰ εὕρῃ ὅλα τακτικά. — Καὶ ὅμως ὄχι· δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἐπῆρε τὰ καταραμένα ἐκεῖνα χρήματα, ναί· ἀλλὰ τὰ ἐπῆρε μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι θὰ τὰ ἔβαζεν εἰς τὴ θέσι τους ἀπὸ τὰ χρήματα τῶν κτημάτων του. Ἀλλὰ τώρα νὰ ἀπλώσῃ τὰ χέρια εἰς τὰ χρήματα τοῦ δημοσίου γιὰ νὰ ποντάρῃ; Ἄ! ὄχι ὡς ἐκεῖ.

Καὶ ὅμως μηχανικῶς, ἀσυνειδήτως ἐβάδιζε πρὸς τὸν στρατῶνα. Ἔφθασεν ἔξωθεν τοῦ γραφείου του.

Ἦτο ἤδη νύξ. Τὸ ρωταέριον ἀνημμένον, ὡς εἰς ὅλα τὰ ταμεῖα ἐρώτιζεν ἀπλέτως τὸ δωμάτιον. Ἐπλησίασε, βραδέως βαδίζων, τὸ ἀνοικτὸν κιγκλιδωτὸν παράθυρον. Τότε ὁ σκοπὸς διέκοψε τοὺς βηματισμούς του καὶ ἔστη εἰς προσοχήν.

Ἀλλὰ δὲν ἤνοιξε τὸ γραφεῖόν του ὁ λοχαγός. Καθηλώθη ἐκεῖ ἀκίνητος βλέπων πάντα τὰ ἐν τῷ γραφείῳ τρέμοντα ὑπὸ τὴν παλλομένην λάμψιν τοῦ ρωταερίου καὶ νομίζων ὅτι ῥρίσσουσιν ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τοῦ κλέπτου. Καὶ ἡ χαίνουσα ὀπὴ τοῦ κλειθρου τοῦ παλαιοῦ χρηματοκιβωτίου τῷ ἐραίνετο στόμα ἀνθρώπινον, τὸ ὁποῖον τὸν ἐσάρκαζε. Καὶ ὁ σκοπὸς ὁ ἀκινητῶν ἐν στάσει σεβασμοῦ ἐνόμιζεν ὅτι ἐψιθύριζεν ἀσθενῶς, πολὺ ἀσθενῶς, κλέφτη, κλέφτη!

Ἔφυγεν ἐκεῖθεν τρέμων, νομίζων ὅτι ἐδιώκετο κατὰ πόδας. Ἀλλὰ πρὶν μεταβῇ εἰς τὸν τρισάθλιον οἰκόν του ἐνεθυμήθη τὸν νεαρὸν λοχαγὸν Εὐτυχίδην. Πρὸ τριετίας οὗτος, ὅταν ὁ Βορίδης οὐδ' ἐφαντάζετο κἂν τί εἶναι χαρτοπαίγνιον, εἶχεν ἀπολέσει ἐν μιᾷ χαρτοπαικτικῇ νυκτὶ τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἀνδρῶν τοῦ λόχου του. Κλαίων ὡς παιδίον ἔπεσε τότε ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Βορίδου, ὅστις τὸν ἔσωσε προθύμως δανείσας αὐτὸν ἐξ ἰδίων. Ἔκτοτε ὁ λοχαγὸς Εὐτυχίδης ἐπώλησε τὰς ἐπωμίδας του, ἀντὶ προικὸς τριακοσίων χιλιάδων δραχμῶν ἑκάστην. Ἦτο πλούσιος.

Ἡ ἐλπὶς ἐρώτισε τὴν ἀπεγνωσμένην μορφήν του ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει ταύτῃ. Προεξορλῶν δὲ ἀπὸ τοῦδε τὴν ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ του εὐγνωμοσύνην, ᾐσθάνετο ἐλέγχους συνειδήσεως, ὅτι τόσον νωθρὰ ὑπῆρξεν ἡ μνήμη του πρὸς ἐνθύμησιν τοῦ νέου, ὃν ἔσωσεν ἄλλοτε.

Ἔτρεξεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Τῷ ἤνοιξεν ὑπηρέτης φέρων ῥεδιγκόταν, λευκὸν λαιμοδέτην καὶ κοτολέτας ἐπὶ τῶν παρειῶν. Ἡ εὐτελὴς ῥυλὴ τοῦ εἴδους τούτου τῶν οἰκοθεραπόντων ἔχει λεπτὴν τὴν ὄσφρησιν· ἐνόησεν, ὅτι δὲν ἔχει ἐνώπιόν του ἐπισκέπτην πρὸ τοῦ ὁποίου νὰ κάμῃ τὴν σπονδυλικὴν στήλην ἐν σχήματι ἡμικυκλίου. Εἶδεν ἄνθρωπον τεταπεινωμένον καὶ τῷ ἀπήντησε μετὰ προπετοῦς αὐθαδείας, ὅτι αὐτὴν τὴν ὥραν ἡ κυρία καὶ ὁ κύριος εἶναι εἰς τὸ θέατρον, κλείσας ἅμα τὴν θύραν.

Τὸν ἀνέμεινεν ἐν τούτοις ἐπὶ ὥρας βαδίζων πρὸ τῆς οἰκίας· ὅταν δὲ ἔφθασεν ἡ ἅμαξα ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν οἰκόν του καὶ τῷ διηγήθη τὰ πάντα ἄνευ περιστροφῶν. Ἀλλὰ τὸν ἐκεραύνωσεν ἡ ἀπάντησίς του. Ἀγαπητέ μοι Βορίδη, πολὺ λυποῦμαι, ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ σοῦ φανῶ χρήσιμος, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρεις πόσον αἱ περιστάσεις εἶναι κακαί. Χάνω ἀπὸ τὰ οἰκόπεδα πολλά. Ἂν ἐρωτᾷς καὶ διὰ τὸ χρηματιστήριο, ἀληθινὸ κράκ, σωστὴ ντεμπάκλ· ζημία ἀπὸ τὰ λαύρια, ζημία ἀπὸ τῆς πιστωτικαῖς. Ἔπειτα εἶμαι βλέπεις ἀναγκασμένος νὰ τραβῶ γκράν τραίν. Ἡ ἀνατροφή, αἱ ἕξεις τῆς κυρίας μου μοὶ τὸ ἐπιβάλλουν. Αὔριον μάλιστα ἔχω νὰ παραλάβω ἀπὸ τὸ τελωνεῖον ἕνα ραετόν, τὸ ὁποῖον παρήγγειλα εἰς τὴν Ἀγγλίαν κατ' ἀπαίτησίν της. Ὁδηγεῖ, ξεύρεις, μόνη της· εἶναι τοῦτο μία νέα ἰδιοτροπία ποῦ τῆς ἔβαλε στὸ κεφάλι ὁ φίλος μου ὁ γραμματεὺς τῆς πρεσβείας.

Δὲν ἔμεινε νὰ ἀκούσῃ πλείονα· κατῆλθε δρομαίως τὴν μαρμαρίνην κλίμακα γελῶν θορυβωδῶς. Αἱ Ἐρινύες αὐταὶ θὰ ἔκλαιον, ἂν ἤκουον τοῦ δυσμοίρου ἀνθρώπου τὸν γέλωτα ἐκεῖνον.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

Ἡ Μαδέρα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

Ξηρὰ προελθοῦσα ἐξ ἠφαιστείου ἐν μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ, κειμένη ἔχει μακρὰν τοῦ Σίδνεῦ ὠνομάσθη λίαν ἐπιτυχῶς Μαδέρα τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ἡ νῆσος τοῦ Λόρδου Howe (τοῦτο εἶναι τὸ ἐπίσημον ὄνομά της) ὄσον ἀπόκεντρος ἢ ἄβατος καὶ ἂν φαίνηται, δὲν εἶναι πραγματικῶς ἐκτὸς τοῦ κόσμου, διότι ἀπέχει τοῦ Σίδνεῦ μόνον 300 ἢ 400 μίλια, ἔχει δὲ τακτικὴν συγκοινωνίαν μετὰ τῆς πόλεως ταύτης. Ἀτμόπλοιον τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ πλέον ἀπὸ τοῦ Σίδνεῦ εἰς τὴν νῆσον Νόρφολκ προσεγγίζει πάντοτε εἰς τὴν νῆσον τοῦ Λόρδου Howe.

Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται 400 μίλια σχεδὸν πρὸς δυσμὰς τῆς νήσου Νόρφολκ, εἶναι δὲ ἡ μεσημβρινωτέρα νῆσος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Αὐστραλίας. Ἔχει μῆκος μεταξὺ 6 καὶ 7 μιλίων, ἀλλ' εἶναι πολὺ μακροτέρα ἐὰν ἀκολουθήσῃ τις τὴν καμπύλην τῆς νήσου. Ὁ μέσος ὅρος τοῦ πλάτους της εἶναι ἓν μίλιον, ἀλλ' εἰς πολλὰ μέρη εἶναι πολὺ πλατυτέρα.

Ἡ νῆσος αὕτη ἀνεκαλύφθη τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1788 ὑπὸ τοῦ ἄγγλου πλοιάρχου Boll πλέοντος ἀπὸ τοῦ Σίδνεῦ εἰς τὴν νῆσον Νόρφολκ. Παρουσιάζει δὲ περίεργον φαινόμενον ὅταν πλησιάζῃ τις πρὸς αὐτήν. Κατ' ἀρχὰς εἰς ἀπόστασιν 40 μιλίων βλέπει τις δύω στρογγύλους βράχους, ὡς δύω χωριστὰ νησίδια ἀνεργόμενα τῶν ὑδάτων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ νησίδια φαίνονται ἑνούμενα δι' ἐπιπέδου καὶ χαμηλῆς ἐκτάσεως ξηρᾶς. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἐντύπωσις εἶναι ὡς νὰ βλέπῃ τις κάμηλον κατακειμένην καὶ περιμένουσαν τὸ φορτίον της. Αἱ δύω ἐξοχαί, αἱ κατὰ πρῶτον φανεῖσαι, σχηματίζουσι τὸ ὄπισθεν μέρος τοῦ ζώου, μικρὸν ὕψωμα εἰς τὸ ἐσώτερον μέρος τῆς νήσου σχηματίζει τὴν κεφαλήν, ἐνῷ σειρὰ χαμηλῶν λόφων ἐκτεινομένων πρὸς τὴν θάλασσαν φαίνεται ὡς σχοινίον περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ ζώου. Ἐγγύτερον τὸ θέαμα εἶναι ἐκτάκτως ὡραῖον. Οἱ δύω βράχοι οἱ κατ' ἀρχὰς φαινόμενοι παρουσιάζουσι δύω ἀκρωτήρια, ὑψούμενα ἀποτόμως 3000 πόδας ὑπεράνω τῆς θαλάσσης. Ἅμα ῥίψῃ τις τὴν ἄγκυραν ἐντὸς τοῦ λιμένος ἡ ἐντύπωσις εἶναι ἐξαισία. Οἱ βράχοι χρώματος βαθέος ἐρυθροῦ καὶ σταικτεροῦ διατέμνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ διὰ προχωμάτων ἐκ βασανίτου (basalte) καταβαίνοντος ἀπὸ τῶν κορυφῶν ἐν σχήματι κλίμακος. Πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς νήσου οἱ βράχοι καίτοι χαμηλότεροι δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπότομοι. Ἐπὶ παντὸς βράχου καὶ τοῦ μικροτέρου, ζῶναι βλαστήσεως ζωηροῦ πρασίνου ποικίλλουσι τὴν σκοτεινοῦ χρώματος πέτραν. Μεταξὺ τῶν ὀρέων ἡ χώρα δασύνεται αἴφνης πυκνότατα ἐκτεινομένη πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐνίοτε καὶ μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ, ἄλλοτε πάλιν τελευτᾷ εἰς χαμηλοὺς βράχους ἢ ἀμμώδη παραλίαν κεκαλυμμένην διὰ χλόης χρώματος ζωηροτάτου.

Ἡ νῆσος ἔχει σχῆμα ἡμισελήνου. Τὰ δύω τρίτα αὐτῆς, πρὸς τὸ κοίλωμα, προστατεύονται διὰ κρασσωτῶν κοραλλίνων ὑφάλων.

Ἡ νῆσος ἔχει ἔκτασιν 3000 στρεμμάτων, ἐξ ὧν αἱ 2000 εἶναι καλλιεργήσιμοι. Πράγματι ὅμως μόνον ἑκατοντάδες στρεμμάτων εἶναι καλλιεργημέναι. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς νήσου εἶναι τὰ κρόμμυα, αἱ μπαναναι, ἓν εἶδος γεωμήλων καὶ ἀραβόσιτος. Ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς των διὰ τὸ Σίδνεῦ ζῶσι κυρίως οἱ κάτοικοι. Ἀλλὰ τὰ μέσα τῆς διατροφῆς δύνανται ν' αὐξήσωσι μεγάλως, διότι δὲν ὑπάρχει καρπός, χόρτον ἢ ἄνθος τῶν συγκερασμένων ἢ τροπικῶν χωρῶν, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὴν Μαδέραν τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ζ.

Ἀνὰ το Ἀστυ

Ἡ ὑπουργικὴ κρίσις κατέλαβε τὴν Τρίτην τὸν κόσμον ἐξ ἀπροόπτου. Κάτι ἐψιθυρίζετο ἀφ' ἑσπέρας μεταξὺ κύκλων τινῶν, ἀλλ' ὁ περισσότερος κόσμος εὑρίσκετο εἰς ἄγνοιαν. Τὴν πρωΐαν ἐγνώσθη αἰφνιδίως ὅτι ὁ κ. Τρικούπης παρητήθη. Ἡ εἴδησις παρήγαγεν ἓν εἶδος καταπλήξεως, ἀτονίας γενικῆς, καὶ εἰς τοῦτο ἴσως ὀφείλεται ἡ ἄκρα ἡσυχία ἡ ἐπικρατήσασα ἀνὰ τὴν πρωτεύουσαν κατὰ τὴν τελευταίαν κρίσιν, ἡ ὁποία πολλὴν ἐπροξένησεν ἀπορίαν εἰς τοὺς ἐνθυμουμένους τὰς ἄλλας καὶ μάλιστα τὴν τοῦ κ. Δεληγιάννη. Ποῦ τὰ συλλαλητήρια τὰ τότε, οἱ ὑπαίθριοι λόγοι, αἱ θορυβώδεις συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, αἱ ἔφιπποι περιπολίαι, τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα! Σήμερον τίποτε, ἠρεμία. Ἐπὶ δύο-τρεῖς ἡμέρας, καθ' ἃς διήρκει ἡ κρίσις, ὁ λαὸς περιέργειαν μόνον καὶ ἀγωνίαν τινὰ διὰ τὴν τύχην του ἐξεδήλου. Τὰ γενόμενα συλλαλητήρια τοῦ κ. Γενναδίου καὶ τοῦ κ. Κορωναίου εἶχον προκηρυχθῆ πρὸ τῆς κρίσεως. Ἑκατκτον κίνημα ἄλλο κανέν. Ὁ λαὸς ἔμαθεν ἐπὶ τέλους ὅτι ὁ κ. Σωτηρόπουλος ἐσχημάτισεν ὑπουργεῖον καὶ ἡσύχασεν, ἱκανοποιήθη . . . Καὶ περιμένει τώρα τὰ καλὰ ποῦ θὰ τοῦ κάμουν οἱ νέοι του Κυβερνῆται. Ἔχει ἐλπίδας πολλὰς καὶ εἴθε, εἴθε νὰ μὴ διαψευσθοῦν.

✣

Τὴν ἡμέραν τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ νέου Ὑπουργείου, ἠγγέλθη ἐκ Δελφῶν ἡ εὕρεσις θησαυροῦ ἀρχαίου, νομισμάτων χρυσῶν ἐντὸς ἀγγείου, ἀγνώστου ἐποχῆς καὶ ἀγνώστου ἀξίας. Τὸ ὅλον εὕρημα ζυγίζει δύο ὀκάδας, ἐπειδὴ δέ, λέγει ἡ Ἀκρόπολις, μία ὀκᾶ χρυσοῦ κοστίζει πέντε χιλιάδες φράγκα, ἡ ἀξία τῶν νομισμάτων δὲν ἠμπορεῖ ἄρα νὰ εἶνε κατωτέρα τῶν δέκα χιλιάδων φράγκων! Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν τοιούτων συλλογισμῶν, ἡ σύμπτωσις ἐθεωρήθη ὡς καλὸς οἰωνὸς διὰ τὴν νέαν Κυβέρνησιν, τὴν ἀνάρρησιν τῆς ὁποίας χαιρετίζει ἡ ἀνεύρεσις χρυσοῦ, καθ' ὃν χρόνον εἶνε γνωστὸν ὅτι ἐξ ἐλλείψεως χρυσοῦ ἔπεσεν ἡ ἄλλη.

✣

Ἑωρτάσθη καὶ φέτος κατὰ τὸ σύνηθες ἡ πρωτομαγιά. Ὁ ἐκ τῆς κρίσεως πυρετὸς δὲν ἴσχυσε νὰ τὴν ἀπορροφήσῃ, ἔτυχε δὲ καὶ ἡ ἑσπέρα τῆς παραμονῆς θερμή, γλυκεῖα, πρωτομαγιάτικη μὲ ὅλην τὴν συννεφιάν. Καὶ ὁ κόσμος ἐξεχύθη εἰς τὰ Πατήσια, εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους, εἰς τὴν Κολοκυνθοῦ, παντοῦ ὅπου ἐδύνατο νὰ εὕρῃ κήπους, ἄνθη καὶ ῥητινίτην. Ἅμαξαι, λεωφορεῖα, ἱπποσιδηρόδρομοι, βιζαδί, ὅλα ἐπήγαιναν καὶ ἤρχοντο κατάμεστα. Ἡ κίνησις διήρκεσε μέχρι βαθείας νυκτός.

Ἀλλ' εἰς τὴν λαμπρὰν ὑποδοχὴν ἔμεινεν ἀσυγκίνητος ὁ Μάϊος. Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεώς του ἐπέδειξε πρόσωπον κατηφές, ἀγριωπόν, συννεφιασμένον. Καὶ ἔχομεν πάλιν βροχὰς καὶ λάσπην καὶ κρύα καὶ

ἀνέμους ὡς ἐν μέσῳ χειμῶνι. Καὶ ὁ κόσμος ὁ ὁποῖος εἶχε πιστεύσῃ ὅτι εἰσῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὸ καλοκαῖρι, ἀπορεῖ καὶ ἐξίσταται καὶ ἐρωτᾷ τί εἴδους Μάϊος εἶν' αὐτός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔκαμε νὰ ἐνθυμηθῶμεν καὶ πάλιν τὰ βαρέα ἐπανωφόρια...

✣

Εἴχαμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν Σοσιαλιστικήν μας διαδήλωσιν. Τί νομίζετε; Μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπάρχουν καὶ σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦν οἱ ἐργάται; Λάβετε τὸν Σοσιαλιστήν, τὴν ἐφημερίδα τοῦ κ. Καλλέργη, καὶ θὰ ἰδῆτε πόσοι ὑπάρχουν καὶ παρ' ἡμῖν ἀσπαζόμενοι τὰς νέας κοινωνικὰς θεωρίας καὶ ἐλπίζοντες εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος, τὴν μέλλουσαν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἐργαζόμενον λαὸν ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀέργων κεφαλαιούχων. Ἔχουν καὶ ἐδῶ τὸν Σύλλογόν των καὶ τοὺς ῥήτοράς των καὶ τὰ Τμήματά των (Τμῆμα Δράσεως, Τμῆμα Ἰσότητος, Τμῆμα Ἐλευθερίας κτλ.) ἔχουν καὶ τὰ ἐμβλήματά των καὶ τὰς ἑορτάς των. Τὴν 2αν Μαΐου, ἡμέραν Κυριακὴν καὶ βροχερὰν, συνῆλθον ὅλοι εἰς τὸ Στάδιον μ' ἐρυθρὰς κονκάρδας καὶ ἤκουσαν τὸν κ. Καλλέργην, ὁμιλήσαντα περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν ἀξιώσεων τοῦ ἐργάτου. Καὶ τὸ συλλαλητήριον διεξήχθη ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ καὶ τάξει, κατὰ τὸ γενικὸν σύνθημα, τὸ ὁποῖον ἔδωκαν οἱ ἐν Εὐρώπῃ σοσιαλισταὶ πρὸ 13 ἡμερῶν ἑορτάσαντες τὴν πρώτην Μαΐου. Καὶ ἔπειτα λέγουν ὅτι δὲν προοδεύομεν ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα.

✣

Δύο φίλοι σκακισταὶ ἐπιστρέφουν περίλυποι ἐκ τοῦ θεάτρου, μὴ κατορθώσαντες νὰ εὕρουν θέσιν διὰ νὰ ἴδουν ὡς Τόσκαν τὴν Σάραν Βερνάρ.

— Σκάκι καὶ ἀπόψε, λέγει ὁ εἷς.

— Ἄ, ὅσῳ εἶχα νὰκούσω Τόσκα...

— Τὸ ἴδιο κάνει· μιὰ μικρὴ Τόσκα, φίλε μου, εἶνε τὸ σκάκι.

ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Κατὰ τὰς εἰς Δελφοὺς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἐνεργουμένας ἀνασκαφάς, ἀνεκαλύφθη ὁ λεγόμενος θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων μετὰ γλυπτικῶν διακοσμήσεων καὶ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν ἐπιγραφαί. Τὰ εὑρήματα κρίνονται σπουδαιότατα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἐν τῷ ἀγγλικῷ περιοδικῷ 19ῳ Αἰῶν, ὁ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὄσκαρ, καλλιεργῶν ὡς γνωστὸν ἐπιτυχῶς καὶ τὰ γράμματα, ἐδημοσίευσε μελέτην περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως Καρόλου τοῦ ΙΒ' ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Λέων Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας».

— Ὁ Ἀνατὸλ Δεροᾶ Μπωλιέ, μέλος ἤδη τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, θέτει τὴν ὑποψηφιότητά του ὡς διάδοχος τοῦ Ταὶν ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ.

— Ὁ ἄρτι ἐκλεχθεὶς ἀκαδημαϊκὸς Ἐρρίκος Μπορνιέ, θὰ γείνῃ ἐπισήμως δεκτὸς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τὴν 25 Μαΐου.

— Ἐν Παρισίοις ἀπέθανεν ἐκ βρογχοπνευμονίας ὁ ἀκαδημαϊκὸς Κάρολος de Mazade. Γεννηθεὶς ἐν Castelsarrasin τῷ 1821 ὁ Mazade ἦλθεν εἰς Παρισίους καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογίαν τῷ 1841. Συνειργάσθη ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν *Τύπον*, εἰς τὴν *Ἐπιθεώρησιν τῶν Παρισίων* καὶ εἶτα εἰς τὴν *Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο Κόσμων* τῆς ὁποίας διετέλεσε πολιτικὸς συντάκτης μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ διεδέχθη τῷ 1882 τὸν κόμητα Σαμπανύ.

— Ἐν ἡλικίᾳ ἑξηκονταεπτὰ ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Λυὼν ἡ χήρα τοῦ ποιητοῦ Βίκτωρος Λαπρᾶδ.

Καλλιτεχνικά.

Τῇ 15 Μαΐου ἡ βασίλισσα Βικτωρία θὰ τελέσῃ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ ἀνακτόρου Κένσιγκτων τὰποκαλυπτήρια τοῦ ἰδίου ἑαυτῆς ἀγάλματος, φιλοτεχνηθέντος ὑπὸ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Λουΐζης καὶ ἀνεγερθέντος διὰ δημοσίας εἰσφορᾶς.

— Ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ Κηπουρικῆς Ἑταιρείας ἐγένετο κατ' αὐτὰς Ἔκθεσις Ἀνθέων. Τὰ καλήτερα ἐκθέματα ἔστειλεν ὁ κῆπος Σεμβρούν, τοῦ ὁποίου ἐθαυμάσθησαν προπάντων ἑκατὸν ποικιλίαι σαρκωδῶν φυτῶν, ἰδιαιτέρως ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κήπου Οὐμκάουφτ καλλιεργηθέντων.

— Ἡ νοιξενὴ ἑτησία Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις (Salon) τῶν Παρισίων ἐν τῷ μεγάρῳ τῶν Ἠλυσίων. Ἐν τῷ τμήματι τῆς Ζωγραφικῆς, πλουσιωτάτῳ φέτος, διακρίνονται δύο εἰκόνες τοῦ Roybet, ἐν δὲ τῷ τῆς γλυπτικῆς ἓν σύμπλεγμα τοῦ Charpentier. Ἐν γένει εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐφετεινῆς Ἐκθέσεως παρατηρεῖται ἐλευθερία συλλήψεως καὶ παρατηρητικότης εὐσυνειδήτου καὶ βαθεῖα ἐν τῇ ἀπεικονίσει τοῦ πραγματικοῦ βίου.

Μουσικά.

Ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ, τὴν ἑσπέραν τῆς π. Δευτέρας ἔδωκεν ἐπιτυχεστάτην συναυλίαν κλειδοκυμβάλου ἡ δεσποινὶς Λουΐζα Ἀντωνάκη, ἐκ Πατρῶν, ἄρτι ἐπανελθοῦσα ἐκ Παρισίων, ὅπου ἀπεπεράτωσεν εὐδοκίμως τὰς σπουδάς της ἐν τῷ ἐκεῖ Ὠδείῳ. Ἡ δεσποινὶς Ἀντωνάκη εἶνε νεαρωτάτη, παίζει δὲ ἀπὸ τοῦδε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν εἰδημόνων, μὲ τέχνην, προαιωνιζομένην μέλλον ἐξόχου καλλιτέχνιδος.

— Μετὰ μετρίας ἐπιτυχίας ἐπαίχθησαν ἐν Βερολίνῳ δύο νέα ἔργα τοῦ Ρουβινστάϊν *Μεταξὺ Ληστῶν* καὶ *Ἡ Ἄμπελος*. Ὁ ἔνδοξος μελοποιὸς ἦτο παρών, ἐχειροκροτήθη δ' αὐτὸς μᾶλλον ἢ τὰ ἔργα του ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐκθύμως.

Θεατρικά.

Ἐν τῷ Θεάτρῳ τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας παρεστάθη μετ' ἐκτάκτου ἐπιτυχίας τὸ ἀγγελθὲν δρᾶμα «Ἡ Βασίλισσα Ἰωάννα» τοῦ ἐκ Κρήτης καταγομένου Γάλλου δραματικοῦ Ἀλεξάνδρου Παρώδη. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Φιγαρὼ σκιαγραφεῖ τὸν ποιητήν. Ὁ Παρώδης εἶνε σήμερον πεντηκοντούτης. Ἐκτὸς τῆς *Βασιλίσσης Ἰωάννας* ἔγραψε τὸν *Πατροκτόνον Οἶδ*, εἰς τὸν ὁποῖον διεκρίθη ὁ Ταγιᾶδ καὶ τὴν *Ἠττημένην Ῥώμην* ἕνα τῶν θριάμβων τῆς δαιμονίας Σάρας Βερνάρ, ἡ ὁποία ὡς γνωστὸν ἐζήτησε νὰ ὑποκριθῇ καὶ τὴν βασίλισσαν Ἰωάννην, ἀλλὰ δὲν συνεφώνησε μὲ τοὺς ἑταίρους τῆς Γαλλικῆς Κωμῳδίας.